

Dr. Márfi Gyula ny. veszprémi érsek: A tízparancsolat

Bevezetés	2
1. Én vagyok az Úr, a te Istened: ne legyenek más isteneid rajtam kívül.	3
2. Ne vedd hiába a te Uradnak, Istenednek nevét.	6
3. Megemlékezzél arról, hogy az ünnepnapokat megszenteld.	7
4. Tiszteld atyádat és anyádat.	8
5. Ne ölj!	12
6. Ne paráználkodjál!	14
7. Ne lopj!	18
8. Ne szólj hamis tanúságot felebarátod ellen!	19
9. Ne kívánd más feleségét!	21
10. Ne kívánd mások javait!	22
Befejezés	22

Bevezetés

Az ember általában nem szereti, ha parancsolnak neki. Ádámhoz és Évához hasonlóan maga szeretné eldönteni, hogy mi a jó és mi a rossz (vö. Ter 3,5-6). Friedrich Nietzsche (1844-1900) azért nem hitt Istenben, mert nem tudta elviselni, hogy ne ő maga legyen az isten. Karl Marx (1818-1883) megpróbált meggyőződni és másokat is meggyőzni arról, hogy Isten csupán az emberi butaság és nyomorúság szülötte, és nem vette észre, hogy ő maga lett butává és nyomorulttá: leküzdve magát az oktalan állatok szintjére, amelyek jól megvannak vallás és istenhit nélkül.

Én úgy látom, hogy az ember hajlik a szélsőségekre. Főnként mázsaszámra gyártja a paragrafusokat, beosztotként szeretne elvetni minden törvényt, túladagolva magának a szabadságot. Az okos és jószándékkal hozott **törvények** nélkülözhetetlenek a társadalom számára. Túladagolva azonban olyanok, mint a só: mértékkel izesíti az ételt, mértéktelenül pedig élvezhetetlenné teszi.

Hasonló a helyzet a **szabadsággal** is. Mértékkel adagolva olyan, mint a gyógyszer: életet ment; túladagolva azonban már nem gyógyít, hanem öl. A diktatúra és a túlzott bürokrácia elleni harc még helyénvaló, de a teljes öntörvényűség anarchiához és pusztuláshoz vezet.

Petőfi Sándorral még egyetértünk akkor, amikor ezt írja:

*Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.*

Az "Akasszátok föl a királyokat!" című versében azonban már túllép a mértéken:

*Vagy nem tanultad még meg, oh világ,
Gyűlölni méltóképen a királyt?
Oh, hogyha szétönthetném köztetek
Azt a szilaj veszett gyűlöletet,
Mitől keblem, mint a tenger, dagad! -
Akasszátok föl a királyokat!*

Királyokra, illetve az őket helyettesítő államférfiakra, miként az igazságos törvényekre is, szükség van. A totális népuralom anarchiához és pusztuláshoz vezet. (Sajnos, a Petőfi által imádott "nép" is gyarló emberekből áll...)

Jézus Krisztus nemcsak azért jött, hogy önmagát feláldozva kiengeszteljen minket, bűnös embereket a mennyei Atyával, hanem azért is, hogy megtanítsa minket az igazi törvénytiszteletre. Az ő korában is voltak paragrafus-szaporító írástudók is, és a szabadságért küzdő szabadságharcosok is. Jézus Krisztus - tőlük elhatárolódva - megtanított minket az igazi szabadságra: Isten gyermekeinek szabadságára. Ez a szabadság nem ismeri sem a törvények túladagolását, sem a Legfőbb Törvényhozó elleni lázadást. Ismeri viszont a mennyei Atya iránti **gyermeki szeretetet**, a felebarátaink iránti **testvéri szeretetet**, miként az előzőkkel összhangban álló **önszeretetet** is. (Isten szeret minket, ezért nekünk is kell önmagunkat is szeretnünk, de úgy, hogy az összhangban maradjon Isten mindenek fölötti szeretetével és a testvéri szeretettel.- Hogyan kell szeretnünk felebarátunkat? Mint saját magunkat...!)

Az Úr Jézus erkölcsstanának alapja a **főparancsolat**, amely így hangzik: "Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. Ezen a két parancson nyugszik az egész törvény és a próféták" (Mt 22,37- 40). Amikor az Úr Jézus arról beszél, hogy a világ végéig "egy i betű és egy vesszőcske sem múlik el a törvényből" (Mt 5,18): ezt úgy kell értenünk, hogy a főparancsolatban minden benne van, még "az i betű és a vesszőcske" is.

De ugyanez érvényes a **tízparancsolatra** is, mivel a tízparancsolat a főparancsolatra épül.

Az 1-3. parancsolat elénk tárja az istenszeretet legfőbb követelményeit, a 4-10. parancsolat pedig a testvéri szeretetet részletezi. A tízparancsolat megtartásával tesszük a legnagyobb jót önmagunknak is: biztosítva ezzel örök boldogságunkat.

A tízparancsolatot az Ószövetségi Szentírásban két helyen is megtaláljuk: a Kivonulás könyvében (Kiv 20,2-17) és a Második Törvénykönyvben (MTörv 5,6-21). A két szövegváltozat szó szerint ugyan nem egyezik egymással, de a mondanivalójuk azonos. A Katolikus Egyház az említett bibliai helyek alapján állította össze a hittankönyvekben található tízparancsolatot. A 16. század elejétől találhatók különféle, egyháziilag elismert szövegváltozatok, amelyeknek megfogalmazása változatos, de a lényege változatlan.

A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma, amelyet a Szent István Társulat 2006-ban adott ki, az alábbi megfogalmazásban tárja elénk az Úr és a választott nép szövetségét megpecsételő törvényt, amely ma is érvényes:

1. Én vagyok az Úr, a te Istened: Ne legyenek más isteneid rajtam kívül.
2. Ne vedd hiába a te Uradnak, Istenednek nevét.
3. Megemlékezzél arról, hogy az ünnepnapokat megszenteld.
4. Tiszteld atyádat és anyádat.
5. Ne ölj.
6. Ne paráználkodjál.
7. Ne lopj.
8. Ne szólj hamis tanúságot felebarátod ellen.
9. Ne kívánd más feleségét.
10. Ne kívánd mások javait.

Vannak teológusok, akik a tízparancsolatot "kinyilatkoztatott természet törvénynek" nevezik, mert ezeket a Teremtő Isten minden ember természetébe írta, így mindenkinek ismernie kellene, függetlenül attól, hogy milyen vallású, illetve, hogy tanult- e hittant vagy sem. Mivel azonban mindannyian hordjuk az őszülők bűnének következményeit, azok között értelmünk elhomályosodását és akaratunk rosszra hajló voltát, gyakorlatilag mégiscsak szükségünk van a kinyilatkoztatott tízparancsolatra, hogy az igaz és az üdvösségre vezető utat megtaláljuk.

Megemlítem még, hogy a zsidók, az ortodoxok és a reformátusok az első parancsolatot ketté osztják, a kilencediket és a tizediket pedig összevonják: náluk így jön ki a 10-es szám:

1. Ne legyenek idegen isteneid előttem.
2. Ne csinálj magadnak faragott képet (bálványistenekről).
10. Ne kívánd felebarátod házát, se feleségét..., se más egyebet, ami az övé.

Mi a továbbiakban a tízparancsolatot a katolikus egyház és a szentatyák többsége által elfogadott megfogalmazás szerint tárgyaljuk.

1. Én vagyok az Úr, a te Istened: ne legyenek más isteneid rajtam kívül.

- Az első parancsolat mindenekelőtt megkívánja tőlünk az egyetlen Istenbe vetett **hitet**. E hit megalapozásában segít minket a józan ész is. Szent Pál szerint: "Ami ugyanis megtudható az Istenről, az világos előttünk, maga Isten tette számunkra nyilvánvalóvá. Mert ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta műveiből következtethetünk" (Róm 1,19-20). A világban tapasztalható rendből, törvényekből és szépségből Isten, mint rendező, törvényhozó és művész felismerhető. A világ **egyetem** - ahogy neve is mondja - nem kusza, összevissza tákolmány, hanem egységes mű, amiből Isten **egyetlenségére** is következtethetünk.

Nekünk, keresztényeknek, Krisztus híveinek mégsem egy egyszemélyű istenben kell hinnünk, hanem a háromszemélyű Egyistenben, a **Szentháromságban**: az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben. A Szentháromságba vetett **hithoz** már szükségünk van a Szentlélek **kegyelmére** is.

Ez a hit Isten és ember közös műve. Az isteni kegyelemmel úgy működünk együtt, hogy értelmünkkel felismerjük az igazságot, azt akarattal elfogadjuk és szívünkkel ragaszkodunk hozzá. Így fogadjuk el a Háromszemélyű Egyistent: Atyánknak, elsőszülött Testvérünknek és lelki Mesterünknek.

A keresztény hit egyébként kiterjed mindarra, amit a Hiszekegyben imádkozunk, a Fiúisten megtestesülésére, értünk vállalt szenvedésére, halálára, illetve feltámadására is. Hiszünk a Jézus által alapított Egyházban, a mennyországban és a pokolban is. - Tágabb értelemben ide tartozik Krisztus erkölcsi tanításának elfogadása is, különös tekintettel a szeretet kettős főparancsolatára.

- Az első parancsolat megkívánja tőlünk a hithez szorosan kapcsolódó **reményt is**.

A hit tárgya a kinyilatkoztatás, például az, hogy Isten a megtérő bűnösnek szívesen megbocsát vagy hogy a jók a mennyországba jutnak. Azt azonban a hit nem mondja meg nekem, hogy én és szeretteim méltók leszünk-e Isten irgalmára és eljutunk-e az örök üdvösségre. Isten kegyelme azonban megadja nekünk a reményt, hogy bízni tudjunk magunk és mások üdvösségében. A remény a hithez hasonlóan alapvető erény, amely - ugyancsak a hithez hasonlóan - Isten és ember közös műve, a kegyelemmel együttműködve tudjuk remélni üdvösségünket, egy-egy felebarátunk megtérését vagy a világ sorsának jobbrafordulását.

- A hit és a remény a **szeretettel** válik teljessé.

Ennek a szeretetnek ki kell terjednie a jó Istenre és az általa teremtett egész világra: az angyalokra, felebarátainkra, önmagunkra és Isten többi teremtményére: a növényekre, állatokra és az élettelen dolgokra: a hegyekre, a vizekre és az égitestekre is.

Szent Pál mélyértelmű sorai szerint: "Maga a természet sóvárogva várja Isten fiainak megnyilvánulását. A természet ugyanis mulandóságnak van alávetve, nem mert akarja, hanem amiatt, aki abban a reményben vetette alá, hogy a mulandóság szolgálai állapotából majd felszabadul Isten fiainak dicsőséges szabadságára. Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet sóhajtozik és vajúdik mindmáig" (Róm 8,19-22). A természetvédelmen túl, erkölcsös életünkkel hozzá kell járulnunk ahhoz is, hogy az egész teremtett világ az idők végén "új éggé és új földdé", egy kozmikus méretű édenkertté, paradicsommá változzék át. (Vö. Jel 21,1; 2 Pt 3,11-13; Lk 23,43).

- Istent mindenek fölött kell szeretnünk. Ez annyit mindenképpen megkíván tőlünk, hogy - ha érzelmi szinten nem is tudjuk őt az első helyre tenni - az ő akaratát föléje kell helyeznünk saját akaratunknak és legkedvesebb barátaink, hozzátartozóink akaratának is.

Az ószövetségi nép életét végigkísérte a bálványistenek tiszteletének a veszélye. A környezetükben élő népek több Baál nevű istent is tiszteltek. Ezeknek, valamint Astartének, Moloknak és másoknak szobrokat is faragtak és azokat imádták. Ezért olvassuk a szigorú parancsot: "Ne csinálj magadnak faragott képet..., Ne borulj le ilyen képek előtt és ne tiszteld őket, mert én, az Úr, a te Istened féltékeny Isten vagyok" (Kiv 20,4-5).

A mi korunknak is megvannak a maga bálványai. Ezek lehetnek uralkodók, istenített sztárok, de lehetnek közönséges dolgok is, amelyek fogságba ejtenek bennünket a hatalomvágy, a birtoklási vágy, az ételben-italban való mértéktelenség vagy a szexuális devianciák által. De létezik még a babona is: sokan vannak, akik Istenben nem hisznek, de amuletekben vagy a 13-as szám veszélyében igen. Ezek mind olyan - átvitt értelemben vett - "faragott képek", amelyeket le kell rombolnunk magunkban és környezetünkben.

A katolikus és az ortodox egyházban kialakult Szűz Mária és a szentek tisztelete az ő képmásaiknak tiszteletével együtt. Ez a Fiúisten megtestesülése óta nem számít bűnnek, hiszen Jézus Krisztus személyében a mennyei Atya is saját képmását küldte el közénk látható formában a földre (vö. Kol 1,15; Zsid 1,3).

A szentek tisztelete azért is lehet Istennek tetsző dolog, mert őket nem imádjuk, csak tiszteljük és közbenjárásukat kérjük. Bűneink tudatában nem azt kérjük, hogy ők oldozzanak fel, hanem hogy imádkozzanak értünk, velünk együtt kérjék bűneink bocsánatát. - Betegségünkben sem azt várjuk tőlük, hogy ők gyógyítsanak meg, hanem hogy imádkozzanak Istenhez a mi gyógyulásunkért.

- Tágabb értelemben a teljes tízparancsolat megtartása Isten iránti tiszteletünk jele. - Szorosan véve az **imádság** és az **istentiszteleti gyakorlatok** fejezik ki Isten iránti hitünket, reményünket és szeretetünket.

Az imádságról azt szoktuk mondani, hogy **Istennel való beszélgetés**. Ez a beszélgetés azonban többnyire egyszerű, leckeizű szövegmondássá zsugorodik. Ennek veszélyét akkor tudjuk elkerülni, ha odafigyelünk **Isten szavára**, aki nemcsak a liturgiában és a Szentírásban, hanem lelkiismeretünk (dicsérő vagy korholó) szavában, embertársaink által vagy éppen a természet csodáin keresztül szól hozzánk. A probléma ott van, hogy mi Istennek ezeket a szavait nem halljuk meg, illetve nem vesszük észre.

Tökéletesen igaza van Berzsenyi Dánielnek, aki Fohászkodás című versében ezt írja:

*Téged dicsőít a Zenith és Nadir.
A szélveszek bús harca, az égi láng
Villáma, harmatcsepp, virágszál
Hirdeti nagy kezed alkotását.*

Meglátásom szerint elsősorban két dolog hiányzik a mi életünkben, hogy Isten nagyságát és szépségét megtapasztaljuk: az **idő** és a **csend**. Mivel mindig sietünk, nincs időnk, és mivel színes és harsogó reklámok kötik le figyelmünket, hiányzik a csend ahhoz, hogy meghalljuk Isten szavát és meglássuk szépségét.

Pedig a csendben és az időben még Ady Endre és József Attila is meghallotta az Úr szavát, illetve meglátta őt. - Ady az "Ádám, hol vagy?" című versében ezt írja:

*Hallom, ahogy lelkemben lépked
S az ő bús »Ádám, hol vagy?«-ára
Felelnek hangos szívverések.*

*Szivemben már őt megtaláltam,
Megtaláltam és megöleltem
S egyek leszünk mi a halálban.*

József Attila „Biblia” című versében sajátos módon vall istenélményéről:

*Tiszta vagyok, azért vagyok,
Mert szeretlek,
Látom én az Istent, amint
Szívét adja a szivednek.*

*Hogy tebenned jött most elélem,
Azt is látom -
Ő az én örök szerelmem
S a halálom.*

Az egyik „Isten” című versében pedig ezt olvassuk:

*Ő sohase gondol magára,
de nagyon ügyel a világra.
A lányokat ő csinostítja,
friss széllel arcuk pirosítja.*

*...Most már tudom őt mindenképpen,
Minden dolgában tetten értem.
S tudom is, miért szeret engem -
Tetten értem az én szivemben.*

Érdeemes elgondolkodni rajta: Ha Ady hallja, amint Isten a lelkében lépked, mi miért nem halljuk? És ha József Attila tetten éri Istent a szívében, mi miért nem érzük őt tetten a szívünkben...? Talán azért, mert imáinkat csak gépiesen, sietősen végezzük, és nem hagyunk időt az Úrral való találkozásra. Az Isten lépteit pedig azért nem halljuk a lelkünkben, mert a világ zaja elnyomja ennek hangjait.

Egyébként fontos az, hogy **minden nap imádkozzunk**, lehetőleg többször is, de ne sietősen, ne gépiesen, hanem időt hagyva a rövid imákra is és odafigyelve az ima szavaira. Inkább rövid imákat mondjunk figyelmesen, mint hosszúakat figyelmetlenül.

A **kérő** és a **bocsánatkérő** imák mellett ne feledkezzünk el az Urat **magasztaló** és a neki **hálát adó** imákról se. - A szentmisében az imádság mindegyik fajtáját megtaláljuk: Istent magasztalják a Dicsőség és a Szent vagy kezdetű imák, illetve énekek, hálánkat az ún. prefáció ("Valóban méltó és igazságos..."), kéréseinket a Miatyánk és a könyörgések, bocsánatkérésünket pedig az "Uram, irgalmazz" és az "Isten Báránya" fejezi ki. Az Istent

magasztaló és neki hálát adó imák nemcsak neki kedvesek, hanem számunkra is rendkívül hasznosak. Szívvel végezve őket "feldobják" az embert, széppé tudják tenni szürke hétköznapjainkat is.

Az imádság **menyiségét** illetően nem lehet általános szabályokat adni. Egy munkásember, aki egyúttal családapa vagy családanya is, nyilván nem imádkozhat annyit, mint egy nőtlenségben élő pap vagy egy szerzetes. A Miatyánk, az Üdvözlégy Mária és az Urangyala napi elimádkozása minden katolikus hívő számára kötelezőnek veendő. - Nagyon fontosak a saját szavakkal megfogalmazott imák, ideértve a rövid fohászokat is. - A szerzeteseknek és nekünk, papoknak kötelező a napi zsolozsma elvégzése, ami nálam kb. 40-45 percig tart. Nagyon fontos, hogy az ember ezt ne csak kötelességnek tekintse, hanem inkább lehetőségnek, illetve ajándéknak, amely - figyelmesen végezve - gazdagítja a zsolozsmázót.

A közös imáknál különösen is fontos, hogy értelmünk és szívünk mellett **testünk is** bekapcsolódjék az imába, vagyis az egész ember imádkozzék: a nyelvünk, a szánk, a kezünk és a lábunk is. (Felálláskor, térdhajtáskor a lábunk is imádkozik. Gyönyörűek azok a liturgikus táncok, amelyekkel egyes népek sajátos módon fejezik ki Isten iránti tiszteletüket és szeretetüket.)

Befejezésül megemlítem, hogy mind a **közösségi**, mind a **magánima** fontos. Ezek nincsenek ellentétben egymással, sokkal inkább kiegészítik egymást. A közös imák és liturgiák nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy átéljük az Egyházhoz való tartozásunkat. A magánimák pedig azért fontosak, hogy elmondhassuk Istennek azt, amit csak mi tudunk elmondani, például hálánkat vagy könyörgésünket önmagunkért és hozzátartozóinkért. És a magánimával tudjuk elsősorban kifejezni személyes kapcsolatunkat a Mennyei Atyával, Jézussal és a Szentlélekkel.

2. Ne vedd hiába a te Uradnak, Istenednek nevét.

Bármennyire furcsának tűnjék is számunkra, de az egyszerű népek körében élt az a babonás hit, hogy az ember neve azonos magával az emberrel: aki egy személy nevét ismeri, annak hatalma van a személy fölött. Bizonyára innen ered az a tilalom, amely még az istenek nevének segítségül hívását sem engedélyezte a pogány népek számára. Izrael népétől ugyan távol állt az a gondolat, hogy a Jahve név kimondásával hatalmába kerítheti az Istent, mégis szokássá vált a Jahve szónak más szavakkal való helyettesítése. Ilyen szavak voltak az Adonáj (Úr), a Szabaot (seregek Ura) és talán az Elohim is, amely eredetileg több istent jelenthetett, de a zsidók már csak egyetlen Istent értettek rajta.

- Mindenesetre Isten bármelyik nevének tiszteletlen kiejtése a választott nép körében főbenjáró bűnnek számított. Bár a mi gondolkozásunk ezen a téren eltér a keleti népek gondolkozásától, azért az Isten szent nevével való visszaélést mi is bűnnek tartjuk, bizonyos esetekben súlyos (halálos) bűnnek is minősítjük.

A második parancs nem csak arra kötelez bennünket, hogy magának **Istennek**, illetve **Jézus Krisztusnak** a nevét mindenkor tisztelettel mondjuk ki, hanem azt is előírja, hogy az Isten előtt kedves **szentek** és **szent dolgok** nevét is tiszteljük. A szentek közül kiemelkedik **Szűz Mária**, akinek nevét is csak kellő tisztelettel szabad kiejtenünk.

Ami a szent dolgokat illeti, első helyen állnak a **szentségek**, amelyekből mi katolikusok - ortodox testvéreinkkel együtt - hetet ismerünk. A szentség latin neve: **szakramentum**. Mivel a szentségek Isten természetfeletti adományainak, kegyelmeinek legfőbb forrásai, amelyekben Isten saját tudásából, erejéből, szerető "szívéből" ad nekünk, ezeket Istenéhez hasonló tisztelet illeti meg. Aki a szentség - szakramentum szavakat tiszteletlenül, szitkozódva mondja ki, ugyanolyan súlyos bűnt követ el, mint aki az Isten - Úristen szavakkal szitkozódik.

A szent nevekkal való visszaélésnek sajátos formája az **átkozódás**, illetve a bűnös **esküdözés**. - Az átkozódás azt jelenti, hogy Istentől rosszat kívánunk magunknak vagy másoknak. - Aki Isten nevében hamisan vagy gonosz dologra esküszik, nemcsak a második parancsolat ellen vét, hanem a nyolcadik, esetleg az ötödik parancsolat ellen is. - A könnyelmű esküdözés ('Isten bizony') elvileg ugyan kisebb bűn, de ezt is kerülnünk kell.

- Végül meg kell említenünk, hogy vannak olyan trágár kifejezések - különösen a nemi szerveknek és a nemi aktusoknak kocsmai szintű emlegetése - amelyeket meg a vallásgyakorló

hívók egy része is összekever a káromkodással. Ezek még a nemhívó emberekhez sem illenek, mégsem minősíthetők káromkodásnak, hanem parázna beszédnek, így nem a második, hanem a hatodik parancsolat elleni bűnök köze tartoznak. Kivétel az, ha Isten nevét is belekeverjük a parázna beszédbe. Ez esetben a második parancs elleni legsúlyosabb bűnöknek minősülnek.

3. Megemlékezzél arról, hogy az ünnepnapokat megszenteld.

- Az ünnepek minden valláshoz hozzátartoznak. A zsidók számára alapvetően jelentős volt a **szombat** megtartása. Ez volt náluk a hét hetedik napja, amely emlékeztette őket arra, hogy Jahve a világ teremtése után „megpihent” (vö. Ter 2,2). Ezért a választott nép fiai legfőbb kötelessége volt ezen a napon a **pihenés**. „Hat napig dolgozzál és végezd minden munkádat. A hetedik nap azonban az Úrnak, a te Istenednek a pihenő napja, ezért semmiféle munkát nem szabad végezned, sem neked, sem fiadnak, sem lányodnak, sem szolgádnak, sem szolgáló lányodnak, sem állatodnak, sem a kapuidon belül tartózkodó idegennek” (Kiv 20,9-10). - De a szombat emlékeztette a zsidókat az Egyiptomból való kivonulásra és a Jahvéval kötött szövetségre is. Szombatonként összejöttek a zsinagógákban, ahol imádkoztak, felolvastak az Ószövetségi Szentírásból, meghallgatták annak magyarázatát és áldásban részesültek.

A szombatot Jézus is megünnepelte. Azt olvassuk róla, hogy "szombaton szokása szerint bement a zsinagógába és felolvasásra jelentkezett" (Lk 4,16; vö. 6,6; Mk 1,21; Mt 13,54 stb.). Ugyanakkor szembeszállt az írástudókkal, akik valóságos paragrafushalmazt gyártottak a szombat helyes megünneplésével kapcsolatban. A túl sok előírás már nem segítette az egyszerű embereket a jó Istenhez való ragaszkodásban, inkább akadályt jelentett. Az írástudók pontosan kimérték, hogy szombaton hány métert szabad menni: egy km-nél is kevesebbet, ez volt a "szombat-járás" (vö. ApCsel 1,12), tiltották a betegek gyógyítását (vö. Mk 3,1-6; Lk 6,6-11), bizonyos tárgyak cipelését (Jn 5,10), gabonafélék kalászának leszakítását és morzsolgatását (vö. Mk 2,23-24; Mt 12,1-2; Lk 6,1-2). Az ortodox zsidók ma sem gyűjtanak tüzet szombaton, sőt villanyt sem kapcsolnak, és még a lift gombjait sem nyomják meg. - Jézus a szombat megtartásával kapcsolatos vitát ezzel zárta le: "A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért. Az Emberfia ezért ura a szombatnak is" (Mk 2,27).

- Ettől függetlenül a keresztények egy ideig megünnepelelték a szombatot is. Később rájöttek arra, hogy az ő "szombatjuk" már nem a hét utolsó napja, hanem az első: a **vasárnap**, mert az Úr Jézus ezen a napon támadt fel a halálból, és ez a teremtés első napja is, amelyen Isten "megteremtette az eget és a földet" (Ter 1,1). Ekkor tartották meg közös istentiszteleteiket is a Jézus kereszthalálát és feltámadását megjelenítő **szentmisével**. A negyedik század elejétől ez lett számukra a **pihenés** napja is. - A mai keresztény számára minden vasárnapon kötelező a szentmisén való részvétel, és kötelező az ún. szolgai munkától való tartózkodás, a pihenés is.

Ami a vasárnapi szentmisét illeti, azon **személyesen** kell részt vennünk. A személyes jelenlétet a rádió vagy televízió keresztül történő "mishallgatás" nem helyettesítheti. Nagyon fontos, hogy a közös istentiszteletről ne késsünk el, figyeljünk a szentbeszédre és a liturgia szavaira, a közös imákba és énekekbe lehetőségeink szerint kapcsolódjunk bele. - A szentmisén való részvétel alól csak komoly okok mentesíthetnek, mint például: betegség, rendkívül rossz idő, járhatatlan út, halaszthatatlan elfoglaltság.

A kötelező pihenés alól is csak nagyon komoly dolgok mentesíthetnek, például: betegek gyógyítása, háziállatok ellátása, szükséges háztartási tevékenységek, le nem állítható üzemek működtetése. - Nagyon fontos az is, hogy a vasárnapot **Isten ajándékának** tekintsük, és igyekezzünk jól kihasználni, például: kirándulásra, pihentető sportolásra, betegek látogatására, rokonlátogatásra, baráti beszélgetésekre, és ami talán a legfontosabb: a családi kapcsolatok ápolására, **időt** szánva az együttlétre, az egymással való megitt beszélgetésekre.

A papok és a lelkipásztori kisegítők számára a vasárnapi munka természetesen nem bűn, hanem kötelesség. De a lelkipásztori munka túlzásba vitele is lehet bűn vagy legalábbis véték. Az Istentiszteleti Kongregáció maximálisan négy szentmise végzését engedélyezi egy-egy vasárnapra, és ez minden paptestvérré vonatkozik. Igaz a mondás, hogy "a pap is ember", az ő képességei sem végtelenek: sem a mentális képességek, sem a fizikai erők (például a hangképző szervek ereje) nem bírják a túlzott terhelést.

- Ami az **ünnepeket** illeti, a zsidók legnagyobb ünnepe a **pászka** (peszach) volt, amelyet ószövetségi húsvétnek is nevezhetünk. A zsidók ekkor ülték meg az egyiptomi fogságból való szabadulás emlékét a húsvéti bárány feláldozásával és a húsvéti lakomával. Ehhez csatlakozott a kovásztalan kenyerek 7 napos ünnepe. (Vö. Kiv 12,1-28; Mk 14,12-16; Mt 26,17-19 stb.) - Jelentős események voltak a zsidóság vallási életében a terménybetakarítási ünnepek az aratás idején, illetve a szüret után. A pászkaünnephez hasonlóan ezek is több napig tartottak, és egy idő múlva zárandokünnepévé változtak. A 12 év feletti férfiaknak évente 3-szor kellett felmenniük Jeruzsálembe. Jézussal kapcsolatban olvassuk, hogy "Szülei minden évben fölmentek Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. Amikor 12 éves lett, szintén fölmentek, az ünnepi szokás szerint." (vö. Lk 2,41-42; Kiv 23,14-17; Mtörv 16,16).

A fentiekén kívül találkozunk egyéb ünnepekkel is, mint például az újév, az újhold és a templomszentelés ünnepével (vö. Lev 23,23-24; Szám 29,1-6 – Szám 28,11-15; 2 Kir 4,23; Am 8,5 – 1 Makk 4,59; Jn 10,22 stb.). – Az Eszter könyvében említett „purim” inkább világi, mint vallási ünnep volt (vö. Eszt 9,17; 20-32).

- A katolikus Egyházban a **kötelező ünnepek** száma és időpontja koronként és helyenként is változik. Nálunk, Magyarországon jelenleg (2023-ban) a következő parancsolt ünnepeket ismerjük:
 - január 1: Szűz Mária istenanyaságának ünnepe, amely 1968 óta a béke világnapja is,
 - január 6: vízkereszt: ekkor emlékezünk meg a napkeleti bölcsek látogatásáról, Jézus megkereszteléséről és a kánai menyegzőn tett első csodájáról,
 - augusztus 15: Szűz Mária halálának és mennybevételének ünnepe,
 - december 25: Jézus születésének ünnepe.

A keresztény világ legnagyobb ünnepe: **húsvét**, amikor Krisztus Urunk feltámadását üljük. Ezt azért nem említettük a fentiek közt, mert mindig vasárnapra esik. Ugyanez a helyzet pünkösddel is, a húsvét utáni 50. nappal, amikor a Szentlélek eljövételét ünnepeljük; illetve Urunk mennybemenetelének ünnepével, amelyet korábban a húsvét utáni 40. napon, „áldozócsütörtökön” ültünk meg, jelenleg pedig a pünkösöd előtti vasárnapon.

A szentmisén való részvétel és a pihenés a felsorolt ünnepeken éppúgy kötelező, mint a vasárnapokon. - De ne csak kötelességet lássunk ebben, sokkal inkább nagyszerű lehetőséget, hogy hitünket növeljük, reményünket erősítsük és szeretetünket tökéletesítsük. Ezáltal emelkedhetünk az Isten által teremtett világ fölé, és ezáltal válhatunk a teremő és gondviselő Isten munkatársaiként az új ég és új föld, a visszanyert édenkert és a mennyei Jeruzsálem reménybeli örökösivé.

4. Tiszteld atyádat és anyádat.

Az egyes parancsolatokról szóló írások címe sosem fejezi ki az írás egészét, hanem annak csak egy töredékét. Így van ez a negyedik parancsolat esetében is, amelyhez hozzátartozik a nagyszülők, rokonok, testvérek iránti, sőt a nagyobb közösségek, például a haza iránti szeretet is. - De itt kell beszélnünk a szülők kötelességeiről, illetve a nagyobb közösségek egyházi és világi elöljáróinak kötelességeiről is.

- A gyermekeknek a **szülők iránti** tisztelete nagykorúságukig (kb. 18 éves korig) elsősorban az **engedelmességben** mutatkozik meg. Az engedelmesség parancsa csak akkor nem érvényes, ha a szülők bűnös dolgot parancsolnak vagy olyat, ami teljesíthetetlen. A **tisztelet** és a **szeretet** azonban mindhalálig - sőt a halálon túl is - kötelező. Különösen fontos a szülőkről való gondoskodás akkor, amikor ők már nem tudják magukat ellátni. Manapság sok szülő idősek otthonában hal meg. Ha ennél nincs jobb megoldás, akkor is fontos az állandó kapcsolattartás nem csak telefonon, hanem személyes látogatás formájában is.

A szülők tiszteletéhez és szeretetéhez kapcsolódik a nagyszülők, a rokonok tisztelete és a testvérek szeretete is. Ha nagyszülőinket megbántjuk vagy testvéreinkkel veszekszünk, szüleinknek is fájdalmat okozunk. Ha viszont őket szeretjük, szüleinknek is öröme telik ebben.

- Az eddig mondottak vonatkoznak **tanítóinkra** és **nevelőinkre**, valamint törvényes egyházi és világi **elöljáróinkra** is. Tisztelettel és engedelmességgel tartozunk tanáraink, lelkipásztoraink

és a fölöttünk közhatalmat gyakorló emberek iránt, ideértve az országos és helyi vezetőket, köztük a rendőröket is. Ha nem volnának rendőrök, ki volnánk téve a garázdaság és a gyilkosságok veszélyének is. Velük együtt a törvényesen és igazságosan eljáró ügyészek és bírók is méltók a tiszteletünkre.

- Fontos **hazánknak**, ezen belül **szülőföldünknek** szeretete is. Amennyiben módunkban áll, támogatnunk kell hazánk és szülőföldünk fejlődését. Ha külföldre megyünk vagy itthon más népek és nemzetek fiaival találkozunk, arra kell törekednünk, hogy Magyarországnak és magyar népünknek tiszteletet szerezzünk udvarias és segítőkész viselkedésünkkel.

Itt megemlítem, hogy Jézusnak vannak olyan mondásai, amelyek a biblia-olvasó, de a Bibliát igazán nem ismerő embereket megzavarhatják. Szent Lukács evangéliumában például ezt olvassuk: "Ha valaki követni akar, de nem gyűlöli apját, anyját, feleségét, fivéreit és nővéreit, sőt még saját magát is, nem lehet a tanítványom" (Lk 14,26). Tudnunk kell, hogy ez - és még néhány jézusi megnyilatkozás – hüperbola, vagyis olyan költői túlzás, amely a keleti nyelvekhez hozzátartozik. Ezeket azonban Jézus tanítványai sem szó szerint értelmezték, hanem valahogyan úgy, mint mi a "felhőkarcolót" vagy az "égimeszelőt": így hívjuk a nagyon magas épületeket, illetve a nagyon magasra nőtt embereket, bár tudjuk, hogy nem karcolják a felhőket, illetve nem meszelik az eget.

Nem véletlen, hogy Szent Máté Jézus mondását már így adja vissza görög nyelven: "Aki apját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám. Aki fiát vagy lányát jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám" (Mt 10,37). Jézus szavainak az az értelme, hogy amennyiben hozzátartozóink akarata ellenkezik Jézus akaratával, akkor nekünk Jézus mellett kell döntenünk, jól tudva azt, hogy hosszú távon ez válik javára hozzátartozóinknak is.

Egyébként Jézus maga is engedelmeskedett szüleinek (vö. Lk 2,51). A gazdag ifjúval beszélgetve az üdvösség feltételei közt megemlítette azt is, hogy "tiszteld apádat és anyádat" (Mt 19,19); a farizeusoknak és az írástudóknak pedig éppen azt veti a szemükre, hogy - Isten negyedik parancsolatát kijátszva - nem támogatják szüleiket (vö. Mt 15,3-6). Jézus, mint Isten Fia, leszállhatott volna emberi formában a földre a családot megkerülve is. Ő azonban a szülő-gyermek kapcsolat fontosságát azzal is kiemelte, hogy "édesanyától született" (Gal 4,4), édesanyjáról még a kereszten is gondoskodott (vö. Jn 19,25-27), és az első isteni személyt Atyának, önmagát pedig az Atyaisten egyszülött Fiának nevezte (vö. Jn 3,16-18).

Az apostoli levelekben többször találunk felszólítást az egyházi előjárók iránti tiszteletre (Zsid 13,7. 17; 1 Pt 5,5). Pál apostol pedig megkívánja a világi előjárók iránti tiszteletet és szeretetet is: "Mindenekelőtt arra kérlek, végezzetek imát, könyörgést, esedezést és hálaadást minden emberért, a királyokért és az összes előjárókért, hogy békés és nyugodt életet élhessünk, szentségben és tisztességben" (1 Tim 2,1-2).

- A negyedik parancsolat súlyos és szép követelményeket támaszt a **szülőkkal** szemben is. Első követelmény a **hitvesi hűség**, amelynek megszegése nemcsak a 6. és 9. parancsolatot sérti, hanem a negyediket is. Aki nem elégszik meg hitvese szerelmével, úgy jár, mint aki egy jól működő készüléket lecserél több működésképtelennel. De a szülők közti szeretetlenség, a hűtlenség és a válás talán a legnagyobb bűn a gyermekekkel szemben is. Minél inkább szeretik a gyermekek saját szüleiket, annál inkább megviseli őket azok szeretetlensége, legfőképpen a válásuk.

„Számomra a gyermekem a legfontosabb” - mondta nekem egy elvált, egy-gyermekes anya. Kénytelen voltam elmondani neki, hogy felfogása helytelen, mert a házasember számára a hitvestárs a numero 1., és a gyermekek foglalják el a második helyet. (A nagyszülők pedig, akik korábban az első helyen álltak, visszaszorulnak a harmadik helyre. Ettől azonban a róluk való gondoskodást még nem szabad elhanyagolni.)

- Megismételve a mondottakat, kijelenthetjük, hogy a gyermekek számára az első ajándék a szülők egymás iránti hűséges szeretete, vagyis az apa és az anya együtt és nem szétválva. - A második ajándék pedig a **testvér**. Itt kell megjegyezni, hogy az igazi hitvesi szerelem első gyümölcse a gyermek. A gyermekek számát illetően ki kell mondanunk, hogy az ideális család három gyermeknél kezdődik. A nagylelkű gyermekvállalástól csak komoly okok mentesítenek, mint például a nyomasztó szegénység vagy az egészségi okok. A gyermek számára a

kényeztetésnél vagy a bőséges zsebpénznél sokkal fontosabb ajándék a testvér. A többgyermekes családban tanulják meg legkönnyebben a gyermekek az egymáshoz való alkalmazkodást, egymás hibáinak elviselését, a javakon való igazságos osztozkodást, és ami ezeknél fontosabb: az egymásért való felelősséget, a kölcsönös segítség és az egymás iránti szeretet örömeit.

- A megszületett gyermekekkel szemben alapvető kötelesség a testi tápláláson túl a **keresztény nevelés**. Gondoskodni hitoktatásukról is, megtanítani őket a legfontosabb imákra, és jó példát nyújtani nekik a vallásgyakorlás területén is. Manapság egyre nagyobb az olyan szülők száma, akik azt mondják: "én nem erőltetem a vallást a gyermekemre, tisztelem az ő szabadságát, majd ha felnő, ő maga döntse el, hogy miben hisz és miben nem". Ezek a szülők nem is gondolnak arra, hogy a semmiből nem lehet választani. Aki nem ismeri a saját hitét, a többit sem tudja értékelni. De a szabadságmániás szülők arra sem gondolnak, hogy gyermekük nem saját döntése alapján született meg, azt sem ő döntötte el, hogy kik legyenek a szülei és a testvérei, hol legyen a szülőházaja. De azt sem kérdezték meg tőle, hogy meg akar-e tanulni írni és olvasni, számolni stb. A hit- és vallás nélküli nevelés kiteszi a gyermeket destruktív szekták, tudatromboló ideológiák veszélyének is.

Az igényes nevelés megkíván egyfajta szeretetteljes **szigorúságot** is. A szabadság túladagolása később igen sokba kerül. Kellenek bizonyos - teljesíthető - követelmények, és ha a gyermek lustaságból ezeket nem teljesíti, szükség van **büntetésre** is. A szeretetet azonban sosem szabad megvonni. Szomorúak lehetünk, "haragszom rád" azonban sosem játszhatunk.

A testi fenytés valamikor magától értetődő volt, ma viszont bűncselekménynek számít. Ez vitatható. Minket, idősebb embereket még kézzel is fenytettek szüleink is, nevelőink is, és ez nem vált kárunkra. Az ószövetségi időkben a bottal-vevsszövel való fenytés is természetes volt:

"A fiúgyermektől ne sajnáld a feddést, - nem hal bele, ha bottal vered!

Megvered ugyan, méghozzá bottal, - de az alvilágtól megmented életét" (Péld 23,13-14).

A Zsidókhöz írt levélben ezt olvassuk:

„Hol van az a fiú, akit az apja nem fenytít?

Ha nem részesültök fenytésben, ami mindenkinek kijár, akkor fattyak vagytok és nem gyermekek.

Test szerinti atyáink is fenytettek minket, mégis tiszteltük őket" (Zsid 12,7-9).

Szent Pál a túlzástól óvja az apákat, de a szigorú nevelést ő is elvárja:

„Apák, ne keserítsétek meg gyermekeiteket, hanem neveljétek őket fegyelemben az Úr útmutatása szerint" (Ef 6,4; vö. Kol 3,21).

Nagyon fontos a család egysége, ez azonban nem jelenthet önző bezárkózást, elkülönülést más családoktól, illetve a kívülálló emberektől. Ezek hibáiról szó eshet a családon belül, de sosem szabad megvető, gyűlölködő hangot használni ilyenkor. Természetesen az is fontos, hogy a szülők egymás hibáit ne emlegessék megvető hangon gyermekeik előtt.

- Ami az egyházi és világi **elöljárókat** illeti, az ő feladatuk semmivel sem könnyebb, mint azoké, akik fölött valamiféle hatalmat gyakorolnak. Nekik nemcsak a jogszabályokat kell érvényesíteniük, hanem ami ennél több: az igazságosságot és a humánusmot, a szeretetet is. Ez pedig nem megy alázat nélkül. Néha szükség van ugyan határozottságra, de hatalmi hóbort ilyenkor sem vezetheti őket. - Az egyházi vezetőknek (papoknak és püspököknek) figyelembe kell venniük a Codex Iuris Canonici (Egyházi Törvénykönyv) előírásait, de nem szabad elhanyagolniuk a II. Vatikáni Zsinat által hangsúlyozott dialógust (párbeszéd - megbeszélés) sem. És figyelembe kell venniük a legfőbb törvényt: Salus animarum suprema lex esto! (Ennek értelemszerű magyar fordítása: Az emberek üdvösségének szolgálata legyen a legfőbb törvény!)
- Függeléként olvassunk bele néhány olyan költeménybe, amelyből kitűnik a család és a családi erények nélkülözhetetlen volta - akár negatív formában is: kihangsúlyozva az erények hiányának szomorú következményeit.

József Attila így vall a szülő iránti engedetlenség szomorú következményeiről:
(Talán eltűnök hirtelen...)

*Talán eltűnök hirtelen,
akár az erdőben a vadnyom.
Elpazaroltam mindenem,
amiről számot kéne adnom.*

*Dacból se fogtam föl soha
értelmét az anyai szónak.
Majd árva lettem, mostoha
s kiröhögtem az oktatómat.*

*Korán vájta belém fogát
a vágy, mely idegenbe tévedt.
Most rezge megbánás fog át:
várhattam volna még tíz évet.*

*Ifjúságom, e zöld vadont
szabadnak hittem és öröknek
és most könnyezve hallgatom,
a száraz ágak hogy zörögnek.*

Az anyai szó elutasításának szerepe lehetett abban is, hogy 32 éves koráig nem tudott családot alapítani, ez pedig hozzájárult korai halálához. Nem sokkal halála előtt írt, "Íme, hát megeltem hazámat" című versében ezt mondja:

*Szép a tavasz és szép a nyár is,
de szebb az ősz s legszebb a tél,*

*annak, ki tűzhelyet, családot,
már véggépp másoknak remél.*

A gyermektelenség fájdalma megérintette Ady Endre lelkét is. "Az elveszett családok" című költeményében erről így tesz vallomást:

*Furcsa családi életem így fut,
Óh, fiui függés s víg apa-kín:
Fiuk már keveseknek tudok lenni
S már nincsenek esküs, jó fiaim.*

*Friss lány nem csókol többé anyásan,
Bátor barát se nekem sír, ha fél:
Szívemben az elveszett, szép családok
Tűzhelyeiről pernyét ver a szél.*

A szép család örömét viszont több zsoltárban is megtalálhatjuk:

*„Az Úr ajándéka a gyermek,
az anyaméh drága gyümölcse.
Mint nyílvesszők a harcok kezében,
erejük teljében a fiak olyanok.*

*Boldog, aki velük fegyverkezve
indul a harcba;
amikor ellenségeivel pörbe száll,
meg nem szégyenül” (Zsolt 126,3-6).*

*„Feleséged olyan lesz
házadnak belsejében,
mint dúsán termő szőlőtő.
Fiaid, mint olajfacsemeték,
olyanok asztalod körül,
Íme ilyen áldásban részesül
aki féli az Urat.*

*Áldjon meg téged az Úr Sionból,
hogy lásd Jeruzsálem jólétét
életed minden napján.
Lásd meg fiaidnak fiait!
Békesség legyen Izraelnek.”
(Zsolt 127,3-6)*

Az apai szerep fontosságát sajátos módon rajzolja meg Szabó István "Apa" című filmjében, amelyet én még Párizsban láttam 1977 táján. Ez egy olyan kisfiúról szól, aki korán elvesztette édesapját, akit csak az édesanya elbeszéléseiből ismer meg. Mégis büszke az édesapjára, kis lelkében valóságos hőst csinál belőle.

A franciák általában nagyon keveset tudnak Magyarországról és a magyar kultúráról. Egy újságírójuk mégis nagyra értékelte ezt a filmet. Megemlítette, hogy a cselekmény tipikusan magyar környezetben játszódik, mégis egyetemes mondanivalót hordoz. Nem kell ahhoz magyarnak lenni, hogy megértsük, mit jelent egy gyermeknek az a tudat, hogy „nekem volt édesapám, aki meghalt ugyan, de szeretett engem és az édesanyámat”.

Az anyai hivatás nagyságát - életének tragikus befejezése ellenére – utólag József Attila is felismerte, és meg is fogalmazta a „Mama” című jól ismert versében:

*Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő -
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.*

Olvassuk el még Petőfi Sándor "István öcsémhez" című költeményének jól ismert sorait:

*S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
O Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség:
Ha elszólná tőlünk őt az ég...*

5. Ne ölj!

A fenti, mindössze öt betűből álló mondatra is érvényes a mondás: "pars pro toto" (rész az egész helyett). Amilyen röviden hangzik ez a parancsolat, olyan sokrétű annak tartalma. Nemcsak az ember testi-lelki életének-egészségének védelméről van szó: ideértve a magzatok életét is, hanem az egész, Isten által teremtett világ védelméről, nem zárva ki ebből még a tavak-folyókát-hegyeket-völgyeket sem, mert ezeket is meg lehet ölni.

- Az ötödik parancsolat elleni legsúlyosabb bűn a szándékos **emberölés**. Ennek súlyosságát a jogos önvédelem enyhítheti, súlyos életveszély esetén bűn-voltát meg is szüntetheti. - Halálos bűn az **öngyilkosság** is. Itt a bűn súlyossága az öngyilkos ideg- és elmeállapotától függ. - Öngyilkosságnak minősül az **eutanázia** is, vagyis az életnek gyógyszerrel vagy injekcióval való azonnali kioltása. Itt a közreműködőket is súlyos felelősség terheli. - Megengedett viszont olyan fájdalomcsillapítók használata, amelyek mellékhatásként siettethetik a beteg halálát, de céljuk nem a halál előidézése.
- Halálos bűn az **abortus** is, vagyis a magzat megölése akár gyógyszerrel, akár műtéttel. - Magyarország Alaptörvényében (alkotmányának előszavában) ezt olvassuk: „*Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*” Nyilvánvaló, hogy a magzati élet kioltását lehetővé tevő abortus-törvény nemcsak a természettörvénnyel és az ötödik parancsolattal, hanem hazánk alkotmányával is ellenkezik...
- Súlyos bűn az is, ha egy egészséges, az élet továbbadására képes házaspár házaseletéből szándékosan kizárja a gyermeket. Erényes dolog viszont a több gyermek vállalása. - Az ún. **családtervezés** abban az esetben megengedett, ha az természetes, vagyis a termékeny és terméketlen ciklusok figyelembevételén alapszik. Ciklusszabályozó, az egészséget és a megfogant életet nem veszélyeztető gyógyszerek alkalmazása is megengedett.
- Az emberölés tilalma alól egy kivétel van: a társadalomra különösen veszélyes, törvényesen elítélt gyilkosok **kivégzése**. Manapság azonban vannak olyan országok, amelyek tiltják a kivégzést is (miközben az abortuszt megengedik...). Egy norvég tömeggyilkos nemrég feljelentette börtöne üzemeltetőit - lakosztálya komfortját hiányolva, és a bíróság neki adott igazat. Átestünk a ló másik oldalára: a máglyán való elégetéstől és a kivégzés előtti kínzásoktól eljutottunk a tömeggyilkosok kényeztetéséig...
- Az ötödik parancsolat nemcsak az ember életét védi, hanem az ember **egészségét** is. Bűnt követ el mindenki, aki kárt tesz maga vagy mások egészségében. Tilos például az egészségre ártalmas élvezeti cikkek, különösen a kábítószeres fogyasztása, miként ezek terjesztése is. - Mértékletesnek kell lennünk ételben-italban, különösen pedig a megengedett élvezeti cikkek (dohány, kávé, serkentő teák stb.) használatában. - Ugyanez a helyzet a fizikai és a szellemi munkával, a testedzéssel, de még az aszkézissel (böjt, önmegtagadás) is. A középkori szent aszkétáknak csak a motívumaikat vegyük át, a módszereiket csak mértékkel! - Kötelesek

vagyunk saját egészségünk és betegeink egészsége érdekében igénybe venni a számunkra elérhető gyógykezeléseket és megtartani az orvosok utasításait a gyógyszerek pontos bevételéig.

- Minősített élet-ellenes bűnök még: az emberrablás, a fogvatartás, az emberkínzás, a sterilizálás (a nők fogamzással, a férfiak nemzettel kapcsolatos képességének műtét által történő megszüntetése) és a nem gyógyító céllal történő amputáció.
- Az ötödik parancsolat elleni igen súlyos bűn a **háború** is. Régen beszéltünk igazságos háborúról is, ma már tudjuk, hogy igazságos háború nincs. Ha a napjainkban (2023-ban) zajló ukrajnai háborúra gondolunk: megállapíthatjuk, hogy ez sem igazságos háború. Tudunk arról, hogy Ukrajnában valóban történtek kisebbségek (oroszok, magyarok és mások) elleni diszkriminatív eljárások, a háború azonban most sem nevezhető igazságos megtorlásnak, mert rengeteg ártatlan ember halálát okozza, még többen szenvednek súlyos sérüléseket, és rengetegen válnak hajléktalanná. -Életellenes bűn az ellenőrizetlen **fegyverkereskedés**, illetve ennek engedélyezése.
- Súlyos bűn az ember **lelki egészségének** veszélyeztetése is. A lelki egészség összefügg a test egészségével is. Nem véletlen, hogy az orvosok beszélnek "pszichoszomatikus betegségekről" is, amelyek a léleknek és a testnek egyszerre ártanak. (A psziché lelket jelent, a szóma pedig testet.) Az idegi megterhelés testi betegségeket válthat ki, a testi betegség pedig kóros lelki tüneteket, például krónikus idegességet vagy periodikus búskomorságot. - Ezért is számít az ötödik parancsolat elleni bűnnek: a **gyűlölködés**, a haragtartás, a rágalalmazás, de még a megszólás is. (A megszólás, mások hibáinak a kibeszélése a nyolcadik parancsolatot kevésbé sérti, mint a rágalalmazás, de a rágalalmazással együtt bűn az ötödik parancs ellen.)
- Itt kell megemlítenünk az emberekkel végzett **kísérleteket** és a **szervátültetést** is. - A kísérletek akkor végezhetőek, ha azok a betegek hatékonyabb gyógyítása céljából történnek, és nem kockáztatják a kellően informált és beleegyezésüket adó személyek testi-lelki épségét. - A szervátültetéshez élő donor esetében szükséges az ő beleegyezése és a szélsőséges kockázat kizárása. Elhunyt donor esetében meg kell győződni az ő valóságos haláláról.
- Külön kell szólnunk az orvosok és az **egészségügyi dolgozók** szerepéről. Náluk a szakmai felkészültség mellett nagyon fontos a betegek iránti empátia, szeretet is. Barátságatlan, rideg stílus eleve megnehezíti a beteg gyógyulását. - Manapság viszont gyakran megfigyelhető, hogy a betegek is udvariatlanok, követelőzők és nem működnek együtt kellőképpen orvosokkal. - Tévedések, orvosi műhibák, sajnos, mindig előfordulhatnak. De azért mi, betegek is kötelesek vagyunk tisztelni orvosainkat és a velük dolgozó személyzetet, akik sokszor igen nagy igénybevételnek vannak kitéve, ezért nagyon is rászorulnak a mi imáinkra és együttműködésünkre.
- Az egészségügyi dolgozók mellett nagy felelősség hárul a magatehetetlen betegek **hozzátartozóira** is. - A szükséges gyógykezelés és ápolás elhanyagolása súlyos bűn mind a negyedik, mind az ötödik parancsolat ellen. - Nagyon fontos az is, hogy a **haldoklókat** - legalábbis hosszabb időre- ne hagyják magukra. A hozzátartozók kötelessége az is, hogy megadják halottaik **holttestének** a kellő tiszteletet, és gondoskodjanak -keresztény emberek esetében- a keresztény emberhez méltó temetésről.
- Az emberi élet védelméről beszélve, szóvá kell tennünk a **környezetvédelem** fontosságát is. Az ember ugyanis nem szakítható el attól a környezettől, amelyben él. A környezetbe pedig beletartoznak az állatok és a növények, de még élettelen elemek is, különösen a levegő és a víz. - Az **állatok** és a **növények** emberi szeszélyből történő kiirtása, valamint az állatok kínzása biztosan súlyos bűn. Csak az emberre és az élővilág egészére ártalmas állatok, illetve élőlények (bacillusok, vírusok) elpusztítása tekinthető megengedettnek. Az embernek táplálékául szolgáló növények és állatok is csak a szükségletnek megfelelő mértékben pusztíthatók, illetve ölhetők meg. - A környezetszennyezés, különösen a víznek és a levegőnek szennyezése is súlyos bűn lehet részben azért, mert ezeket Isten teremtette és bízta rá az emberre, másrészt azért, mert ezáltal fokozatosan beszűkül az az élettér, amelyre fennmaradásunkhoz mindannyiunknak szükségünk van: embereknek, állatoknak, növényeknek egyaránt.
- Komoly felelősség terheli a **törvényhozókat**, a közrend biztonságáért felelős **hatóságokat** és az **igazságszolgáltatásban** részt vevő szerveket is. - Szükség van olyan törvényekre, amelyek

szigorúak és mégsem embertelenek. - Ugyancsak szükség van olyan rendőrökre, ügyészekre és bírókra, akik biztosítják a törvények érvényesülését. Fontos, hogy a bírói ítéletek igazságosak legyenek, de céljuk ne csak a bűnök megtorlása legyen, hanem a bűnösök megjavítása is.

Katolikus hívőnek súlyos betegségben az is kötelessége, hogy kérje lelkipásztorától a **betegek kenetét**. Szent Jakab apostol írja: „Beteg valaki közületek? Hívassa az Egyház előljáróit, és azok imádkozzanak fölötte, s kenjék meg olajjal az Úr nevében. A hitből fakadó ima megszabadítja a beteget, és az Úr talpra állítja őt” (Jak 5,14-15). A betegek kenetének gyógyító erejét magam is megtapasztaltam kápláni szolgálatom idején, majd Szombathelyen és Egerben is.

- Ajánlatos kérni Szűz **Máriának**, a betegek gyógyítójának közbenjárását is. A búcsújáró helyeken, különösen Lourdes-ban és Fatimában napjainkban is történik számos gyógyulás.
- Bizalmunkat legfőképpen **Jézus Krisztusba** kell vetnünk, aki - az evangéliumok tanúsága szerint - nagyon sok beteget meggyógyított, és egynek se mondta: „te csak hordozd türelmesen betegséged keresztjét, az majd lekednek üdvére lesz...” -Ugyanakkor az is igaz, hogy a betegségeket ő sem számolta fel véglegesen a földön. Izaiás próféta őt „fájdalmak férfianak” nevezi, aki „a mi betegségeinket hordozta és a mi fájdalmaink nehezettek rá” (Iz 53,3-4). Ezért el kell fogadnunk azt, hogy az Üdvözítő időnként a mi vállainkra is ráhelyez egy-egy töredéket saját keresztjéből. - Zársóként megállapíthatjuk, hogy a betegek gyógyítása és a betegség keresztjének hordozása éppen úgy összetartozik életünkben, mint a kilégzés és a belégzés, vagy mint a fociban a védekezés és a támadás.

6. Ne paráználkodjál!

Meg kell mondani őszintén, hogy az Ószövetségi Szentírásban a „Ne paráználkodjál!” megfogalmazás nem található. Mind a Kivonulás Könyvében, mind a Második Törvénykönyvben ezt olvassuk: „Ne törj házasságot!” (Kiv 20,14; MTörv 5,18). Az Egyház hagyománya azonban ez esetben a "pars pro toto" (rész az egész helyett) gyakorlattal szakítva a szép és szent házaseletet veszélyeztető összes bűn tilalmát megpróbálta két szóban kifejezni. Ezért olvassuk hittankönyveinkben és A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiumában is (a 151. oldalon) a "Ne törj házasságot!" helyett azt, hogy: Ne paráználkodjál!

- Az Istennek tetsző házaseletet elsősorban a következő **bűnök** veszélyeztetik:
 - önkielégítés,
 - férfiak és nők házasságon kívüli szexuális kapcsolata,
 - homoszexuális és lesbikus cselekedetek,
 - házasságtörés és válás. (Ezek a 4. parancsolat elleni bűnök is.)
- A hatodik parancsolat elleni **minősített bűnök** a következők:
 - pornográfia: szexuális bűncselekményeket népszerűsítő propaganda: főleg kiadványok és filmek útján,
 - prostitúció: ipar- és üzletszerű szexuális szolgáltatások,
 - nemi erőszak,
 - kiskorúak megrontása, amit - szerencsétlen elnevezéssel - pedofiliának mondunk (pedofília: görög szó, amely „gyermekszeretetet” jelent),
 - poligámia: többnejűség (poliginia) és többférjűség (poliandria),
 - vérfertőzés: szülő és gyermek, illetve fivér és nővér közti szexuális kapcsolat. Közeli rokonnal (például nagybácsival vagy unokatestvérrel) kötött házasság a katolikus egyházban csak főpásztori fölmentéssel lehet érvényes és megengedett.
- A törvényes házasságban élők közt is előfordulnak az intim kapcsolatnak olyan formái, amelyek természetellenesek, ezért tilosak is. Ilyenek például:
 - orális (szájjal végzett) és anális (végbél-) szex,
 - a természetes nemi aktus idő előtti megszakítása a fogamzás elkerülése céljából,
 - nemzést, illetve fogantatást akadályozó óvszerek használata,
 - a gyermekáldás teljes és szándékos kizárása még akkor is, ha az természetes módon (a

terméketlen női ciklusok kihasználásával) történik.

- De az Egyház tiltja az ún. **inszeminációt** (mesterséges megtermékenyítést) is, mert kisebb-nagyobb mértékben ez is természetellenes.- Különösen súlyos bűnnek minősíthető a petesejtnek az anyaméhén kívüli megtermékenyítése („lombik- bébi-gyártás”), az ilyen embriókkal való kísérletezés, illetve nagyobb számú embriónak az anyaméhbe való beültetése, amelynek végén a be nem ágyazódott embriók "kiselejteződnek". Ezek a műveletek az ötödik parancsolat elleni minősített bűnök közé tartoznak. - Ugyancsak súlyos bűnnek minősül az ismeretlen férfi spermájával történő, anyaméhén belüli megtermékenyítés akár házasszonyok, akár magányos nők (szinglik, „okos lányok”) esetében történik. Az így született gyermekek sosem ismerhetik meg igazi apjukat.

Enyhébb megítélés alá esik az ún. homogén inszemináció, amikor a mesterséges megtermékenyítés a férj spermájával történik. A gyermekszerető, de önhibájukon kívül gyermektelen házaspároknak a Katolikus Egyház ilyen esetben az örökbefogadást vagy szegény, többgyermekes családok támogatását ajánlja.

- Mi, keresztények a szexet a jó Isten jó ajándékának tartjuk, függetlenül attól, hogy a történelem folyamán voltak olyan platonista teológusok, akik a házasságot is „megengedett rossznak” tekintették és kizárólag a gyermeknemzés céljából engedélyezték. Az intim kapcsolat csak akkor rossz, ha elszakad a szerelemtől és a szeretettől, illetve az élet továbbadásától. Azt azonban leszögezhetjük, hogy a nemi kapcsolatnak nem kizárólagos célja a nemzés, illetve fogantatás. A hitvesek közötti természetes szex célja az is, hogy megvalósítsa az „egy testté válást”, a kölcsönös elfogadást és a teljes önátadást.

A Katolikus Egyház tanítása szerint a nemi életnek **három célja** van:

- a szexuális ösztönök kielégítése,
- a házastársak testi-lelki egységének ápolása, a kölcsönös önátadás és elfogadás teljessé tétele,
- az élet továbbadása és ezzel az emberiség fennmaradásának biztosítása.

A nemi ösztön (szexuális vágy) kielégítése önmagában nem rossz, hanem jó, de amikor elszakad a szerelemtől és az életadó szeretettől, akkor bűn.

A házasságon kívüli kapcsolatok, a házasságtörés és a poligámia kizárja a férfi és a nő testi-lelki egységét. - Az orális és az anális szex, az óvszerek használata, valamint a homoszexuális-leszbikus kapcsolatok ellenkeznek az élet továbbadásának szándékával. - Az önkielégítés, a nemi erőszak, a pornográfia, a prostitúció és a pedofília kizárja mind a testi-lelki egységet, mind az élet továbbadásának szándékát. Ide sorolhatjuk a vérfertőző kapcsolatokat is, amelyek sem az igazi szerelemmel, sem az egészséges utódok létrehozásának szándékával nem egyeztethetők össze. (A vérfertőző szex esetén fokozott a veszélye a meddő, fogyatékos és életképtelen utódok születésének. Ez a gyakorlat - elterjedése esetén - népek eltűnését is eredményezheti.)

A deviáns magatartásformák esetén a nemiségből fakadó hasznos energia kilép a maga helyéről, mint a megáradt folyók a medrükéből vagy a tűz a tűzhelyről, és ezáltal már nem használnak (szomjazó élőlények szomjának oltása, erőművek hajtása, fűtés-melegítés), hanem ölnek és pusztítanak. - Ha a szex kilép a szerelemmel és az életadó szeretettel való kapcsolat medréből, már nem gazdagítja az embert, nem tölt be pozitív személyiségformáló szerepet, nem szolgálja az igazi boldogságot, hanem tönkreteszi a lelket, lebontja annak „egész-ségét”, néha még a testi egészséget is veszélyezteti.

- A Teremtés könyvében azt olvassuk, hogy Isten „férfinak és nőnek teremtette az embert” (Ter 1,27). Az embernek ezért kötelessége elfogadni a **saját nemét**, egyidejűleg tisztelni és megbecsülni a másik nemet is. - Ugyanakkor természetellenesek és bűnösök mindazok az orvosi beavatkozások, amelyek az ember örökölt nemének megváltoztatását célozzák. Természetellenes és bűnös az a **gender-ideológia** is, amely ezeket a beavatkozásokat támogatja. Minősített bűn ennek az ideológiának az óvodákban és az iskolákban való terjesztése. - Ahogy elfogadtuk életünket, szüleinket, testvéreinket, szülőföldünket, ugyanúgy kell elfogadnunk Istentől kapott nemünket is. - A természetes nemek mesterséges megváltoztatásához hasonlóan súlyos bűn az ún. nemi identitások szaporítását hirdető **LBMTQ-kultusz** is.
- Kétségkívül vannak szexuális rendellenességben szenvedő emberek. Ilyen rendellenességek

például:

- az impotencia: nemi aktusra, nemzésre vagy fogadásra való képtelenség,
- biszexuális alkat: férfi és női jellegzetességek együttes jelenléte, (a biszexuálissal rokonértelmű kifejezés a hermafrodita),
- transzneműség: testben férfi, lélekben női tulajdonságok, vagy fordítva,
- homoszexuális és leszbikus hajlam: a saját nemhez való nemi vonzódás.

A fenti rendellenességekben szenvedő emberek felett nem szabad ítélnünk, őket éppúgy tisztelnünk és szeretnünk kell, mint minden embert. A fenti jelenségek okait nem ismerjük: a homoszexualitás például lehet genetikai adottság vagy helytelen nevelés következménye, amiről maga a homoszexuális és leszbikus személy nem tehet. - Súlyos bűn viszont a szexuális rendellenességeknek való **kultuszteremtés**, amely ma már ott tart, hogy egyesek a heteroszexuális (a másik nemhez vonzódó) embereket „félelmetes jelenségnek” minősítik.

- A gender-ideológia és az LMBTQ-kultusz mögött a Teremtő elleni lázadás rejtőzködik, illetve egy olyan **szabadság-mánia**, amely túladagolja az embernek az - egyébként drága és értékes - szabadságot. A szabadság túladagolása hasonló a fűszer vagy a gyógyszer túladagolásához. A fűszer az ételt, a gyógyszer az emberi testet, a szabadság pedig az ember lelkét teszi tönkre. - A nemi különbségek eltüntetésére, illetve a szexuális azonosságok mesterséges szaporítására irányuló törekvések nemcsak az Isten elleni, hanem az ember elleni bűnök is, akinek az a küldetése, hogy „szaporodjon, sokasodjon és töltsse be a földet” (vö. Ter 1,28).
- A mai fiatalok helyzete különösen is nehéz. - Az ultraliberális tömegkommunikáció a deviáns magatartásformákat (szinglikultusz - szabadszerelem - homoszexualitás stb.) a tiszteletreméltó **mátság** kategóriájába sorolja. - Külön probléma az is, hogy a fiatalok biológiai fejlődése - talán a génkezelt ételek fogyasztása miatt is - felgyorsult (acceleratio), lelki-szellemi érzékük pedig lelassult (retardatio). Emiatt, és a diploma-halmozás kényszerérzete miatt is, 25-30 éves korukig nem képesek életreszóló döntéseket hozni, és azt sem tudják belátni, hogy a könnyelmű kapcsolatok létesítése veszélyezteti az igazi boldogság megtalálását.
- Mi a teendője ma az Egyháznak? Röviden így foglalhatjuk össze:
 - Mindenképpen **pozitív módon** kell beszélnie a szexualitásról. Úgy kell bemutatnia, mint értéket, amelyet az említett bűnök veszélyeztetnek.
 - El kell felejtene azt a - Szent Pálra visszavezethető - tévedést, amely szerint a Teremtőjével együttműködő, feleségével „egy testet alkotó” (Ter 2,24) férfi „megosztott”, és nem szeretheti Teremtőjét úgy, mint a szűz (vö. 1 Kor 7,32-34).
 - A keresztény család nem csak a társadalomnak, hanem Krisztus Egyházának is alapja. A keresztény szülők a gyermekneveléssel vetik meg az Egyház épületének fundamentumát, amelyre a szüzek, a szerzetesek és a cölibátusban élő papok is építenek. - A korintusi egyházközség alapjait megvető Pál apostol nem kevésbé fontos személyiség, mint az alapokra építő Apolló (vö. 1 Kor 3,5-10). Éppen így az Egyház fundamentumát biztosító szülők és házastársak sem tekinthetők másodrangú keresztényeknek. Az ismert hasonlat szerint: a szüzek és a házások úgy egészítik ki egymást, mint a védekező játékosok és a támadók: a fontossági kérdésnek nincs értelme.
 - Ugyanígy azt is leszögezhetjük, hogy a **kizárólagos** hitvesi szerelem és az **egyetemes** isten- és emberszeretet sem áll ellentétben egymással, hanem kölcsönösen feltételezik és kiegészítik egymást.
 - A hagyományos imakönyvek lelkítükreikben a hatodik parancsolat elleni bűnök (szemérmertlent gondoltam, láttam, mondtam, cselekedtem...) mind vastag betűvel szerepeltek azt sugallva, hogy a szemérmes tisztaság ellen kizárólag **csak halálos bűnt** lehet elkövetni. Ez aligha szolgálta az átlagemberben a komoly büntudat kialakulását. Éppen az elmélyült büntudat és bűnbánat kívánja meg a hatodik parancsolattal kapcsolatban is, hogy különböztetni tudjunk az apró vétségek és a halálos bűnök között.

- Végül a Szentírás egészének tanítása alapján hirdetniük kell, hogy szent az élet és **szent az élet forrása** is. Aki szentként kezeli az élet forrását, megszenteli az életet is.

Függeléként olvassuk el három költő vallomását arról: milyen következményei vannak a hatodik parancsolat könnyelmű megszegésének:

Ady Endre: A Patyolat üzenete (részlet)

*Most mikor már nem térhetek vissza,
Átkozom gerjedelmem,
Az elsőt, amely vágyat adott,
Az első, szennyes gondolatot.
Szerelmem,
Ki olyan hamar ébredt,
Óh, emlékek, emlékek,
Csak egy kicsit ne bántanátok.*

*Minden volt dolgom egy-egy átok,
Szégyen:
Boldog, ki Isten kegyelmében
Fehérre aszatja magát.
Tíz-húsz, szent bőjtű kámzsás barát
Szép árnyéka táncol körül:
Be boldog, aki nem örül:
Jaj, be piszkos ruha az Élet
S a Vér be nyomorult, be ronda.*

Megjegyzés: Ady itt átesett a ló túlsó oldalára. A Vér és arany című versében még azt írta: „Én tudom, állom, hogy ez: a Minden. - S hogy minden egyéb hasztalan: - Vér és arany.” - Nos, ahogy ez nem igaz, úgy az sem igaz, hogy „a vér nyomorult és ronda”. A vér is Isten műve: élni kell vele, nem visszaélni!

József Attila: Talán eltűnök hirtelen (részletek)

*Talán eltűnök hirtelen,
akár az erdőben a vadnyom.
Elpazaroltam mindenem,
amiről számot kéne adnom.*

*... Korán vájta belém fogát
a vágy, mely idegenbe tévedt.
Most rezge megbánás fog át:
várhattam volna még tíz évet.*

*... Ifjuságom, e zöld vadont
szabadnak hittem és öröknek
és most könnyezve hallgatom,
a száraz ágak hogy zörögnek.*

Somlyó Zoltán: A szűk Könyök uccán (részlet)

*A szűk Könyök uccán hazamegyek,
most hajnali három óra.
Istenem, vezess a jóra!*

*Züllenem, hullanom rendeltetett
és lehull, aki arravaló.
Légy velem, Mindenható!*

*Békevirágok e szürke kövek
és béke e hajnali ég.
Istenem, szeretsz-e még?*

*...
Húsz évvel szerettem, húsz évvel vakon,
ma sáppadt és zord halovány alakom:
Istenem, a szívedbe lakom.*

*Nincs éjjelem, nincs és nappalom sincs,
csak e hajnali ég, csak e kék...
Istenem, szeretsz-e,
Istenem, vezetsz-e,
Istenem, megversz-e még?*

Ezt a verset azért szeretem, mert ugyanolyan őszinte, mint Ady vagy József Attila költeményei, ugyanakkor megfogalmazódik benne a remény, hogy Isten a bűnös költőt még most is szereti, még nem mondott le róla, még lát benne fantáziát ahhoz, hogy -javító céllal - megverje őt.

7. Ne lopj!

- Az első három parancsolat Istenről szól, aki az értékrend csúcsán áll, tökéletlen emberi szóval: ő a legfőbb érték. A negyedik, ötödik és hatodik parancsolatok is értékekkel kapcsolatosak; ezek: a család, az élet és az élet forrása. - A hetedik parancsolat az ember **tulajdonát** védi, ami ugyancsak érték, még ha az értékrend alján foglal is helyet.

Az Úr Jézus látszólag semmibe veszi a tulajdont, sőt veszélyesnek tartja: „Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába” (Mt 19,24). Ez azonban nem jelenti azt, hogy a tulajdon (a vagyon) rossz. Az evangéliumokban találkozunk olyan jómódú emberekkel, akik vagyonukat nemes célokra fordítják, és szolgálatukat Jézus is elfogadja. Ilyenek voltak: Mária Magdolna, Johanna, Zsuzsanna „és még sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla” (Lk 8,1-3). De ilyen volt a „József nevű arematiai ember” is, aki saját sírboltjába temette Jézust és akit Lukács „derék és igaz férfiként” jellemez (vö. Mt 27,57-60; Lk 23,50-53). - Ilyen volt Tabita asszony is, akit Péter apostol támasztott fel a halálból és „egy Tiatíra városából való, Lídia nevű, istenfélő bíboráros asszony”, aki Filippiben vendégeli meg Pál apostolt és társait. Ezeket a hölgyeket az Apostolok Cselekedeteiből ismerjük. (Vö. ApCsel 9,36-43; 16,14- 15.)

A tulajdon, a vagyon akkor jó, ha **eszközként** használjuk és nem célként, más szóval, ha az értékrend alján hagyjuk, és nem tesszük annak csúcsára.

- Alapvetően kétféle tulajdont különböztethetünk meg: a magántulajdont és a köztulajdont. - A **magántulajdon** a legszemélyesebb tárgyaktól (pénz - könyvek - ruha - egyéb használati tárgyak) kezdve sok mindenre kiterjed: lakásra - háziállatokra - földekre - magánvállalkozásban működő üzletekre - üzemekre - magániskolákra - magánkórházakra stb. - Minden más érték **köztulajdon**: a kistelepülések utcáitól, tereitől, közintézményeitől kezdve a levegőig, a tengerek vizéig és állatállományáig. Ezeknek az utóbbiaknak használata mindenkit megillet, miként az értük való felelősség is mindenkit terhel. A levegő és a víz szennyezéséhez például senkinek sincs joga.
- Az Egyház társadalmi tanítása szerint:
 - Minden embernek joga van bizonyos értékű magántulajdonhoz.
 - Ugyanakkor minden tulajdonnak van **társadalmi funkciója**: a magántulajdonnak is. Ez azt jelenti, hogy a tulajdon használatának joga nem korlátlan: a jogokhoz **kötelességek** is társulnak. Saját vagyonomat sem szabad pazarolnom, a fölösleget rászoruló emberek támogatására vagy közcélra kell felajánlanom. Magántulajdonomat - miként egyéni képességeimet is - kölcsönbe kaptam a Teremtőtől, és egykor majd számot kell adnom róla. - A közjó (köztulajdon) károsítása még súlyosabb bűn.
- A **magántulajdon szerzésének**, illetve gyarapításának tisztességes útjai a következők:
 - a becsületes munka,
 - az öröklés és az ajándékozás (másoktól kapott ajándék),
 - szerencse, például: valaki értéket talál, amelynek nincs gazdája; saját területén természeti kincsre bukkan; saját gyártású terméknek felszökik az ára stb. - Totón, lottón vagy szerencsejátékon nyerni nem bűn, amíg valaki nem válik rabjává a játéknak. Jól indult házasságok, sőt lelkipásztori hivatások is csődbe jutottak szerencsejáték-függés miatt.
- A magántulajdon és a köztulajdon elleni **bűnök** sokfélék:
 - **lopás**, tolvajlás, amelyet erőszak alkalmazása esetén **rablásnak** mondunk,
 - **károkozás** akár szándékos rongálással, akár gondatlansággal,
 - **rossz munka** hanyagsággal vagy figyelmetlenséggel - különösen munkavállalóként,
 - **munkások bérének visszatartása** vagy megrövidítése munkaadóként. Ezt a Biblia- a szándékos emberöléssel, illetve az özvegyek és árvák sanyargatásával együtt - "égbekiáltó bűnnek" nevezi (Jak 5,4; vö. Lev 19,13; MTörv 24,14-15).

- **sikkasztás:** ennek rendkívül sok módozata van, de a cél és az eredmény ugyanaz: az állami (közösségi) tulajdonnak (általában pénzeknek) magántulajdonba való erkölcstelen, sok esetben az ún. joghézagoknak kijátszásával történő átjátszása. Íme, néhány példa:
 - állami banktól "rokonon alapon" kapott kamatmentes kölcsön kamatoztatása,
 - állami intézmények pénzének magáncélú kamatoztatása,
 - aránytalanul magas fizetések és sikerdíjak - sportolóké is,
 - irreális "szakértői díjak" - értéktelen "tanulmányok" megvásárlása,
 - "hivatali titkok megőrzéséért" külön díjazás,
 - állami tulajdonnak áron aluli privatizálása,
 - állami tulajdonnak olcsó pénzért való lízingelése, majd visszabérlése, amelynek végén a lízingelő ingyen jut hozzá az állami tulajdonhoz,
 - telekspekuláció, például: beépítési tilalom alatt álló telkek olcsó pénzért való megvásárlása, majd - a beépítési tilalom törlése után - drága pénzért történő eladása,
 - fiktív "kiemelten közhasznú szervezetek" közbeiktatásával történő "adókimélő" magánberuházások,
 - pénzmosás: bizonyos beruházások és látszat-beruházások irreális nagyságú állami pénzekkel való támogatása, amelynek végén a kedvezményezett vállalkozók az elvégzett munka árának többszörösével gazdagodnak,
 - pályázati kiírásokkal történő visszaélések.
- Bűn az ún. **"fekete munka" is**, amelyen olyan beruházásokat értünk, amelyek az illetékes hatóságok háta mögött folynak, kijátszva így a nyugdíjjárulék, illetve az adó befizetését. Ezzel a feketéző nemcsak valamiféle személytelen "államot" csap be, hanem honfitársait, sőt önmagát is. - Az állam ugyanis a befolyt járulékokból és adókból fizeti a nyugdíjakat, ezekből tartja fenn egészségügyi, oktatási és szociális intézményeit, még a hajléktalanszállókat is. Ezekből építi és tartja rendben az utakat és tereket, amelyeket mindannyian használunk. Az a dolgozó, aki nem fizetett nyugdíjjárulékot, nem fog nyugdíjat kapni, legfeljebb valamilyen szociális könyöradományt.
- Súlyos bűn a szegény, rászoruló emberek megkárosítása például **uzsorakamattal**. A keresztény embernek szívesen kell kölcsönöznie, szükség esetén akár kamat nélkül is. - Ugyanakkor a szegény embernek is mindent meg kell tennie, hogy a kapott kölcsönt a megbeszélte időre vissza tudja fizetni.
- Magyar földön nagyon általános szokás a **pazarlás**. Sajnos, rengeteg hasznosítható étel kerül a szemétkosárba. A **takarékoskodás** sokszor még a szegény emberekre sem jellemző.
- Amennyire fontos a pazarlás elkerülése, annyira szükséges a **jótekonyság** elsajátítása még akkor is, ha ezt sokszor megnehezítik a munkakerülő kéregetők. Ajánlatos imádkozni a Szentlélek megvilágosító kegyelméért, hogy felismerjük az igazi rászorulókat, és tudjuk őket segíteni is. - Különösen is kötelességünk a katasztrófa-sújtotta felebarátainkat - lehetőségeinkhez mérten - támogatni.
- A szülők és a nevelők fontos feladata a **gyermek nevelése** jószívúságra és lelkiismeretes munkára. "Amit nem tanul meg a Jancsi, azt nem tudja a János" - hallottam gyermekkoromban. Ezért is fontos a szeretetteljes szigor a gyermeknevelésben, nem feledkezve meg az okos dicséretéről és a jutalmazásról sem.
- Végül hangsúlyoznunk kell, hogy a lopás és a károkozás esetén az egyszerű bűnbánat nem elég: kell a **jóvátétel** is. Az okozott kárt jóvá kell tennünk, az ellopott értéket vissza kell adnunk. Ha ez valamilyen okból már nem lehetséges, keresnünk kell a módját, hogy valamilyen jótételest tegyünk, amit vétettünk. És akkor biztosak lehetünk abban, hogy irgalmas Istenünk is megbocsát nekünk.

8. Ne szólj hamis tanúságot felebarátod ellen!

Ez a parancsolat nem csupán a hamis tanúságot tiltja, hanem majdnem minden bűnt, amit szóval követünk el. Elsősorban az ember **becsületét** védi, de védelmébe veszi az **igazságot** is. (Az

igazságosság, amely szerint mindenkinek meg kell adni a magáét: inkább a hetedik parancsolat tárgya; az igazság, amely általában a hazugságot tiltja: a nyolcadik parancsolattal kapcsolatos. Azt persze tudnunk kell, hogy az igazság és az igazságosság - miként az egyes parancsolatok is - több ponton érintkeznek, sőt fedik is egymást.)

- A becsület elleni véték elsősorban a **rágalom**, illetve a **hamis tanúság**, amikor felebarátunkról olyan rosszat állítunk, ami nem igaz. - De a becsület elleni véték a **megszólás** is, amikor a másik ember hibáit, bűneit szükségtelenül kibeszéljük, valamiféle nyilvánosságra hozzuk. A megszólással rokon fogalom a vakmerő ítélet és a hitelrontás. - Becsület elleni bűn a csúfolkodás és az átkozódás is, főleg, ha nyilvánosság előtt történik. Ha valakit Isten nevével átkozunk meg, a második parancsolat ellen is vétünk. - A rágalommal és a hamis tanúsággal nemcsak a becsület ellen vétünk, hanem az igazság ellen is. - Egyébként nemcsak mások becsületére kell vigyáznunk, hanem a magunkéra is. Saját becsületünket védve az általunk képviselt hitet és erkölcsi elveket is védelmezzük.
- Az **igazság** elleni bűn legáltalánosabb megnevezése a **hazugság**, amely által letagadjuk vagy meghamisítjuk az igazságot. - A rágalom - mint már említettük - egyszerre sérti a becsületet és az igazságot. - Igazság elleni bűn a **hízalgés**, amikor hazug dicséretekkel akarunk mások bizalmába férkőzni valamiféle haszonleső szándékkal. - De ide tartozik a színlelés vagy kétszínűség, illetve a farizeusi képmutatás is, amely által a ténylegesnél szebbnek vagy jobbnak, esetleg okosabbnak szeretnénk mások előtt látszani. Az eredményeinkkel, sikereinkkel való dicsekvés inkább csak gyarlóságnak nevezhető.
- Az igazság tisztelete sokszor annak **megőrzésében** nyilvánul meg. A **hivatali titok** elárulása súlyos bűn lehet. De nagyon fontos a családi titok és a bizalmas beszélgetésből megismert titok megőrzése is. - Vannak viszont olyan igazságok, amelyeket hirdetni, **megvallani**: kötelesség. Hitünk erkölcsi és dogmatikai alapigazságait kötelesek vagyunk megosztani a ránk bízottakkal: családtagok, tanítványok, hívek. Az igazság elleni talán legsúlyosabb bűn a **hittagadás**: amikor félelemből vagy egyéb okból megtagadjuk Jézus Krisztusba vetett hitünket, vagy egyháztagságunkat. A történelem folyamán számtalan keresztény testvérünk vállalta hitéért még a száműzetést, a kínzásokat és a halált is. A misszionáriusok is hatalmas áldozatokat vállaltak azért, hogy hitünket megismertessék távoli földrészek lakóival.
- A hasznos információk továbbadása mindannyiunknak feladata, ideértve hitünk erőszakmentes terjesztését is. - Sajátos felelősség hárul azokra, akik valamiféle **tömegkommunikáció** szereplői: újságírók, rádiósok, tévések, interneten szereplő személyek. Nem mentesek a felelősségtől az interjúalanyok sem. - Az utóbbi években különösen is sok hazug, illetve ártalmas kommunikációs termékkel találkozhattunk. - Íme, néhány példa:
 - Sokan a **migránsokat** egyszerűen azonosítják a **menekültekkel**, pedig az érkező migránsok néha maguk is megvallják, hogy ők Európa iszlamizálásának szándékával érkeznek Európába. - Mások Jézust is besorolták a migránsok közé. Azt azonban elhallgatták, hogy Jézus nem hódító szándékkal érkezett sem Betelehembe, sem Egyiptomba.
 - „Őseink is migránsok voltak” - állítják mások. Ez igaz, sőt az is igaz, hogy ők hódítani akartak Európában, meg is kapták a magukét Lech mezején. Ők viszont képesek voltak integrálódni keresztény környezetükbe, így válhattak Európa részévé.
 - „A kereszténység is hódító vallás” - állítják sokan, utalva többek közt a kereszties hadjáratokra. Ez féligazság. A kereszties hadak eredeti célja a Szentföldön élő keresztények felszabadítása volt a muszlim uralom alól. Az, hogy közben elfoglalták Bizáncot, ez visszaélés volt, amely semmiképpen sem Krisztus tanításából fakadt. Egyébként ezért - és az eretneküldözésekért - korunk pápái már többször bocsánatot kértek. De erről az említett hírforrások hallgatnak.
 - „Magyarországon nincs jogállamiság, hanem demokrácia-deficit van” - tudtuk meg 2015 táján Sargentini asszony elhíresült jelentéséből, amelynek híre eljutott a Vatikánba is... - Arról viszont Sargentini asszony és barátai semmit sem tudnak, hogy az iszlám országokban bármiféle „demokrácia deficit” lenne.
 - "Az édesanyák legszentebb joga annak eldöntése, hogy meg akarják-e szülni magzatjaikat vagy sem” - hallottuk pár éve egy magyar minisztertől. A **magzatok jogairól** a miniszter

úr viszont sosem hallott.

- De a **gyermek jogairól** sem sokat tudnak azok a közvélemény formálók, akik természetesnek tartják a laza élettársi kapcsolatokat, a meglegházasságot vagy a szingli lányok jogát a gyermekvállaláshoz és gyermekneveléshez. Arról ők sem tudnak, hogy a gyermekeknek joguk van édesanyához és édesapához is vagy legalább ahhoz a tudathoz - a szülők korai halála esetén - , hogy nekem volt édesapám és édesanyám, aki szeretett engem...
- A liberális sajtónak talán legnagyobb bűne, hogy a **negatív másságot** azonosítja a pozitív mássággal: a természetellenes kapcsolatban élő párokat a megszentelt házasságban élő hitvesekkel. Sőt, vannak már olyan kommunikátorok, akik az előbbieket fölébe helyezik az igazi hitveseknek. Így lesz a kapufa és a mellélövés értékesebb a gólnál, a tévedés és a tudatlanság a tudásnál, a gyűlölködés és a közömbösség a szeretetnél...
- Külön beszélni kell a **mondanivaló-nélküliség kultuszáról**, amely korunkat jellemzi. Ma általában a filmekre, színművekre, irodalmi alkotásokra, de még a képzőművészeti alkotásokra is az a leginkább lesújtó jelző, hogy "**didaktikus**", vagyis: tanító. Vannak olyan filmek például, amelyeket nézhetünk másfél-két óráig is, de nem tudjuk meg, hogy mit akarnak nekünk mondani, néha még az sem világos, hogy miről szólnak. A szó szoros értelmében véve tanítani csak informatikát, nyelveket és természettudományokat szabad...
- Én úgy látom, hogy ez az antididaktikus szemlélet beopta magát egyes teológusok írásaiba, de még egyes hittankönyvekbe is. - "Mit tartalmaz az Egyház szociális tanítása?" - teszi fel a kérdést A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma. A válasz így hangzik: "Az Egyház szociális tanítása - mint az emberi személy méltósága és szociális dimenziója evangéliumi igazságának szerves fejleménye - a reflexiókhoz szükséges alapelveket tartalmaz, az ítéletalkotáshoz kritériumokat fogalmaz meg, s cselekvési szabályokat és irányulásokat javasol." Nem mondom, hogy ennek a válasznak nincs értelme, de az biztos, hogy nem evangéliumi stílusban íródott. (Az idézet a Kompendium 509. pontja.)
- Befejezésül hangsúlyoznunk kell, hogy általában a nyolcadik parancsolat ellen elkövetett bűnök jóvátételéhez sem elég a bánat, hanem - miként a hetedik parancsolat elleni vétkek esetében - **az okozott kárt jóvá is kell tenni**. A jóvátétel módját a körülmények és a lehetőségek szabják meg. Ha valakit megbántottunk, kérjünk bocsánatot; ha valakiről rosszat mondtunk, mondjunk róla jót is; ha valakit megrágalmaztunk, vonjuk vissza a rágalmat lehetőleg ugyanott, ahol az elhangzott; ha hivatali titok megsértéséből kár származott, a kárt lehetőségeink határain belül tegyük jóvá; ha hitünk ellen beszéltünk vagy szégyelltük hitünket, valljuk meg azt bátran és félelem nélkül.

És ami a legfontosabb: bizzunk abban, hogy a bánat és a jóvátétel nem csak egy teher számunkra, hanem egy üdvösségre vezető, a korábbinál szebb és boldogabb élet kezdete!

9. Ne kívánd más feleségét!

Ez a megfogalmazás egyezik a Bibliában található szöveggel, amelyben bizonyos férfijogúság tükröződik (vö. Kiv 20,17; MTörv 5,21). De azt is mondhatjuk, mint a többi parancsolat esetében, hogy a "pars pro toto" (rész az egész helyett) jelleg itt is érvényesül. "Felebarátod házastársát ne kívánd!" - ez a keresztényibb megfogalmazás.

Az is nyilvánvaló, hogy a kilencedik parancs szoros kapcsolatban van a hatodikkal, ezért elfogadhatjuk a Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiumában található útmutatást: "A kilencedik parancsolat tilalmazza a hatodik parancsolat által tiltott cselekedetekre irányuló gondolatok és vágyak ápolását (528. pont). Miként a hatodik, úgy a kilencedik parancsolat is megkívánja a szív tisztaságát, a szemérmességet, amely "szabályozza a tekintetet és a gesztusokat..., és távol tart mindattól, ami a beteges kíváncsiságot táplálja. Megkívánja a társadalmi környezet megtisztítását is állandó küzdelemmel az emberi lazaság ellen, amely az emberi szabadság téves felfogásán alapszik" (uo. 530. pont).

Ha a kilencedik parancsolat követelményeiből valamit ki akarunk emelni, méghozzá pozitív módon, akkor ezt kell mondanunk: "szeresd házastársadat, légy hű hitvesedhez!". Ezt a hűséget

gyönyörűen fogalmazza meg a házassági szertartás esküszövege: "Isten engem úgy segítjen, ...hogy téged, ...szeretlek - szeretetből veszek feleségül/megyek hozzád feleségül, - Isten rendelése szerint, - az Anyaszentegyház törvénye szerint, - és téged el nem hagyok - holtomiglan-holtodiglan - semmiféle bajban. - Isten engem úgy segítjen!" - Vannak üresfejű és felszínes emberek, akik az egész szertartást "papírformának" tekintik, mert a lényegből semmit sem értenek. Ők nemcsak nagyképűek, hanem éretlenek is: nem tudnak életreszóló döntést hozni, elkötelezni magukat házastársuk és leendő családjuk mellett.

De megvetik felebarátaikat is, akiknek "semmi közük az ő magánéletükhöz". - Ezzel szemben a hozzátartozók és barátok jelenléte egy-egy esküvőn gyönyörűen fejezi ki azt, hogy a hitveseknél megvan a kizárólagos szerelem és az egyetemes szeretet szép harmóniája.

10. Ne kívánd mások javait!

Amint a kilencedik parancsolat szoros kapcsolatban van a hatodikkal, úgy a tizedik is egységet alkot a hetedikkel. Ahogy a kilencedikről azt olvastuk, hogy "tilalmazza a hatodik parancsolat által tiltott cselekedetekre irányuló gondolatok és vágyak ápolását", úgy a tizedikről is elmondhatjuk, hogy tilalmazza a hetedik parancsolat elleni bűnök elkövetésére irányuló vágyakat. A többször idézett Kompendium szerint "tiltja a **fösvénységet**, mások javainak **rendetlen megkívánását** és az **irigységet**, ami a mások javai miatti szomorúságban és az annak eltulajdonítására irányuló rendetlen vágyban jelentkezik" (531. pont).

Mindez nem jelenti azt, hogy a tulajdon (az anyagi és szellemi javak összessége) rossz, hiszen a tulajdon is - közvetve vagy közvetlenül - Isten ajándéka. Bűnt csak az követ el, aki:

- tisztességtelen úton (lopás, csalás, károkozás) jut hozzá a javakhoz,
- azokat nem rendeltetésszerűen használja:

célként és nem eszközként magasabb értékek szolgálatára,

- megfelelkezik a szeretet által megkívánt jótékonykodásról.

A fenti követelményeknek akkor tudunk megfelelni, ha elsajátítjuk a Jézus által ajánlott **lelki szegénységet** (vö. Mt 5,3). - A lélekben szegény ember tud örülni felebarátai jólétének is, nem ragaszkodik görcsösen sem a pénzhez, sem egyéb javakhoz, képes azokat mások (főleg a szegények) megsegítésére fordítani, jól tudva azt, hogy "mindazt, amihez görcsösen ragaszkodunk, a halálban elveszítjük; ellenben mindaz, amit másoknak odaajándékoztunk, elkísér minket az égbe" (Assisi Szent Ferenc nyomán).

A lelki szegénység abban is segít minket, hogy kitartsunk a becsületes **munkában**, nehéz helyzetekben pedig bízni tudjunk a **gondviselő Istenben**, aki táplálja az ég madarait és öltözteti mezők liliomait is (vö. Mt 6,25-34).

Befejezés

Végére érve a tízparancsolat tárgyalásának, tegyünk még néhány észrevételt elsősorban azért, hogy elkerüljük a részletekben való eltévelyedés veszélyét.

- Alapvetően fontos a **pozitív szemlélet**, vagyis az, hogy a parancsolatok mögött ne valamiféle isteni önkényt lássunk, sokkal inkább a teremtő és gondviselő, a teremtményeit nálunknál sokkal jobban ismerő Isten szeretetét. - A **tiltó** parancsolatokat tekintsük úgy, mint védő korlátokat veszélyes utak mentén, amelyek megóvnak minket attól, hogy lezuhanjunk a szakadékba. A **pozitív** előírások pedig - a közlekedésnél maradván - olyanok, mint az útjelző táblák, amelyek mutatják nekünk a célunkhoz vezető, helyes irányt.

Egyébként a tiltó parancsolatok is megfogalmazhatók pozitív formában is, annál is inkább, mivel minden esetben egy-egy **érték védelméről** van szó. Íme, egy új megfogalmazás, amely ráirányítja figyelmünket ezekre az értékekre:

1. Szeresd Uradat, Istenedet mindenek felett; egyedül őt imádd!
2. Istennek, az ő szentségeinek és szentjeinek nevét mindig tisztelettel mondd ki!
3. Az Úr ünnepeit szenteld meg!

4. Szeresd családodat, szeresd az emberiség kisebb és nagyobb családjait!
 5. Tiszteld az életet: magadét, felebarátaidét és minden hasznos létezőt!
 6. Tiszteld az élet forrását! Nemi képességeidet csak a szeretet és az élet szolgálatára használd!
 7. Tiszteld magad és mások tulajdonát! Javaidat úgy használd, hogy könnyű legyen majd számot adni róluk!
 8. Tiszteld és óvd magad és mások becsületét! Szeresd az igazságot!
 9. Tiszteld felebarátodat hitvesével együtt! Légy hű saját házastársadhoz!
 10. Lehetőségeid szerint segítsd a közjót és szükséget szenvedő felebarátodat!
- Ugyancsak fontos a **látszólagos ellentmondások egységének** látása is. „A teljesség felé” című tanulmányban már foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. Ott megállapítottuk, hogy:

- a természetes és a természetfeletti,
- a test és a lélek,
- a házasság és a szüzesség,
- az elfogadás és az áldozat,
- a cselekvés és a szenvedés,
- az önmegvalósítás és a közösségépítés,
- az egység és a sokféleség,
- a szabadság és az elkötelezettség,
- az állandóság és a változás:

nem egymást kizáró, sokkal inkább összetartozó, egymással egységet alkotó fogalmak, amelyeket nem szabad egymással szembeállítanunk, sőt még a „melyik a fontosabb?” kérdésnek sincs igazán értelme. Teremtény nélkül nem beszélhetünk Teremtőről sem, természetes nélkül nincs értelme a természetfeletti fogalmának sem. Annál fontosabb az egységben látás, az együtt szemlélés képessége.

A tízparancsolattal való foglalkozás is arról győz meg minket, hogy nem szabad szembeállítanunk az alábbi, látszólagos ellentétpárokat sem:

- az Isten és az Isten által teremtett világ szeretetét,
- a nagyvilág és a haza (szülőföld, család) szeretetét,
- a családon belüli egységet és a társadalom felé kitáruló nyitottságot,
- a betegek gyógyítását és a betegség keresztjének türelmes hordozását,
- a kizárólagos hitvesi szerelmet és az egyetemes (mindenkire kiterjedő) szeretetet,
- a kitartó, szorgalmas munkát és a felüdülést nyújtó kikapcsolódást.

Azt talán már meg se kell említeni, hogy a munka és az imádság - a közösségi ima és a magánima - a bensőséges hitvesi szerelem és a gyermekvállalás (a gyermekek nevelésével együtt) mennyire összetartozó, egymást feltételező fogalmak.

Ahhoz pedig, hogy az összetartozó fogalmak ne kerüljenek ellentétbe egymással, nagyon fontos egyfajta **mértéktartás**. Még az istenszeretettel kapcsolatos cselekedetek terén is szükség van mértéktartásra. A túlzásba vitt imádság vagy szentmisehallgatás nem mehet a munkahelyi elfoglaltság vagy a normális háztartásvezetés kárára. De a túlzásba vitt munka sem mehet az imádság vagy a vasárnapi szentmise rovására. (Manapság inkább ez az utóbbi veszély fenyeget.) A mértéktartó önszeretet nem bűn (erre még visszatérünk), de ezen a téren különösen is fontos a mértéktartás. Önmagunk szeretete semmiképpen sem mehet az isten- és az emberszeretet rovására. - Törvényekre szükség van, de a túlzásba vitt paragrafus-gyártás éppúgy bűn, mint a szabadosság (a szabadság túladagolása) magunknak vagy a ránkbizottaknak.

- Az eddig mondottakhoz szorosan kapcsolódva beszélni kell még a tágabb értelemben vett **teljességre törekvésről** is. Látszólagos ellentétek ugyanis nemcsak **fogalompárok** közt vannak, hanem **fogalomcsoportok** közt is. A mai európai vezetők többsége már arra is képtelen, hogy az európaiságot és a hazafiasságot, vagyis az Európa-szeretetet és a hazaszeretetet egységben lássa, még kevésbé ismeri az igazi európaiság harmóniáját a kozmosz,

a haza, a szülőföld és a család iránti szeretettel.

Hasonló problémával küzd a legtöbb keresztény hívő is, amikor nem képes egységbe kovácsolni az Isten iránti, a felebarát iránti, az önmaga iránti és az Isten által teremtett világ (kozmosz) iránti szeretetet. Biztos, hogy ennek a négyféle szeretetnek van bizonyos hierarchiája (értékrendje), de ez még nem jelenti azt, hogy Isten szeretetével csak az önmegvető vagy világmegvető szemlélet lenne összeegyeztethető.

- Szent Pál apostol nemcsak hőslélekű ember volt, hanem kiváló teológus is. De még ő is elkövette azt a hibát, hogy a hitvesi szeretetet szembeállította a Krisztus iránti szeretettel, másszóval a **felebaráti szeretetet** az istenszeretettel. Itt emlékeztetni kell egy korábban már idézett helyre: "A nőtlennek arra van gondja, ami az Úré: hogyan járjon az Úr kedvében. A nő azonban világi dolgokkal törődik: hogyan keresse felesége kedvét, ezért meg van osztva. A nem házas asszony és a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen, míg a férjes nőt világi dolgok kötik le: hogyan járjon férje kedvében" (1 Kor 7,32-34). Mintha bizony a férj és a feleség Isten akarata szerinti "egy testté válása" (Ter 2,24) ellenkeznek Isten mindenek fölött való szeretetével. Nem hívők esetében ez kétségkívül lehetséges, de hívő keresztény hitvesek esetében a tiszta szerelem inkább erőforrás lehet az életszentségre vezető úton.
- A mértéktartó **önszeretettel** kapcsolatban hadd idézzem fel Árpádházi Szent Margit alakját, aki 28 éves korában, 1270. január 18-án halt meg. Ő imádságban, vezeklésben, nagybetegek ápolásában, fárasztó szolgálai munkák végzésében rekordokat döntött. Halála után azonnal elkezdődött a szenttéavatási eljárása is. Ez az eljárás viszont elakadt, és a mai napig sem fejeződött be. 1789-ig kellett várni, hogy boldogként való tiszteletét engedélyezzék, és csak 1943-ban avatta szentté XII. Piusz pápa - a Margit-akták teljes mellőzésével.

Szent Margit életszentségében nem kételkedhetünk. Hogy miért akadt el mégis az ún. kanonizációs eljárás, azt nem tudjuk. Én mindenesetre arra gondolok, hogy Margit útját túlságosan meredeknek és követhetetlennek találták az illetékes egyházi szervek. Akadályt jelenthetett az ő jelmondata is, amely így hangzott:

- Istent szeretni,

- önmagamát megvetni,

- senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni.

Ezt ő valakitől tanulta, jóhiszeműen elfogadta, és ezt követve eljutott az életszentségre is. - Ez az elv azonban hibás. Miért kellene megvetnem magamat, mikor az Isten szeret engem...? Jézus azt mondja: "felebarátodat pedig úgy szeresd, mint saját magadat" (Mt 19,19). Nos, ha én saját magamat nem szeretem, milyen lesz az én - önszeretetre épülő - felebaráti szeretetem?

Az önszeretettel kapcsolatban el kell mondanunk, hogy a jámbor keresztények többsége ha túl is jut a kötelező önmegvetés tévedésén, leragad a „mentsd meg lelkedet” jelszónál. Mintha a testünket nem Isten teremtette volna, mintha sose hallotta volna, hogy „az Ige **testté** lett”, az első húsvétkor nem emberi lelke, hanem teste támadt fel a halálból, és a csodálatos kenyérszaporítás után megígérte, hogy a mi testünket is fel fogja támasztani (vö. Jn 6,54).

Az Istennek tetsző önszeretetnek természetesen semmi köze önmagunk kényeztetéséhez, legkevésbé az élvezeti cikkek mértéktelen fogyasztásához vagy a szexuális kicsapongásokhoz. A hívő keresztény azt teszi testével, mint a jó szülő a gyermekével: neveli, fegyelmezi, de nem azért, hogy tönkregtegye, hanem azért, hogy az apostol szava szerint: „Krisztus tagjává”, "a Szentlélek templomává" tegye (vö. 1 Kor 6,15. 19), méltóvá a dicsőséges feltámasztásra.

- Végül említsük meg, hogy a hiteles istenszeretethez hozzátartozik az Isten által **teremtett világ** szeretete is, ahogy erre már utaltunk „A bibliaolvasók figyelmébe” c. tanulmányban (a „kozmoszsal” kapcsolatban). Attól, hogy a történelem folyamán keresztény platonista teológusok is összekeverték az Isten által jónak teremtett világot, amelyért Krisztus Urunk az életét áldozta (vö. Jn 3,16-17; 12,47) a bűn rossz világával (vö. 1 Jn 2,15-17), nekünk még szeretnünk, védelmeznünk és gondoznunk kell azt a világot, amely sóvárogva várja, hogy „a mulandóság szolgálai állapotából felszabaduljon Isten fiainak dicsőséges szabadságára” (Róm 8,20-22) és „új égként és új földként” (Jel 21,1) az üdvözültek kozmikus édenkertjévé alakuljon át.